

בין גלים

בטאון חיל'הים • מס' 173 • מרץ 88

עמ' 4

מה שעומד מאחורי

מלפני ומצדדי

עמ' 13

אפילוג

עמ' 17

עשו חיל-בתקופתו זה נקרא

"מבצע צימוק"

עמ' 20

מגובה השרחול-מה שחאים משם

המערכת

עורכת אחראית:
סא"ל דיטה ניב

עורכת:
סרן איריס פנחסי, סרן גילה ימיני

עיצוב ועריכה גרפית:
יאיר לינדנברג

צלם מערכת:
יהונתן כרמי

חברי המערכת:
רענן צ'רבינסקי, רותי רודנר

משתתפים:
ג'ורג'ו רקת, שלמה מן, שחר לנדאו, מיקי פלינט, צביקה רוגר

כתובת המערכת:
ד.צ. 01068

טלפון:
03-695021
03-693564

סדר והדפסה:
דפוס "חדקל" בע"מ, ת"א
בהוצאת משרד הביטחון -
הוצאה לאור

שער קדמי:
בהמתנה על ספסלי ביתן
חיל-הים בבקו"ם, יש עדיין
כאלה שעושים "אן-דן-דנו",
מה כדאי: - חובלים, קומנדו,
ילת"מ או צוללות?...

צילום: יהונתן כרמי

צילום שער אחורי:
ולאד - אחד מהחברים באח"י
"עליה".

דגע לפני

קוראים יקרים!
יד המקרה או "חוקי מרפי" עזרו
לנו לגרום לכם להתגעגע ל"בין-
גלים".

מתכונת העיתון שלהלן, איננה זו
שתוכננה וזמן הוצאתו לאור נקבעה
לחורש ינאור - אבל הרי הוא לפניכם
היום, שלא באשמתנו ובנסיבות שאינן
תלויות ב"נפשות הפועלות" ב"בין-
גלים".

עמכם הסליחה על העיכוב ועל
הלוקה בחסר.

מערכת "בין-גלים" נפרדת בגליון
זה, בשמה ובשם הקוראים, מסרן איר-
יס פנחסי, שערכה במשך ארבע
וחצי השנים האחרונות את בטאונגו.
איריס הכינה רשימת פרידה וסיכור
מים ואולם, לא עלה בידינו להכניסה,
משום שהיתה שזורה בהחלטות מעור-
כת ששונו בינתיים ואשר שינו את
המתכונת שתוכננה.

אנו מאחלים לך, איריס - הצלחה
בהמשך דרכך באורחות.
חותמים בתודה ובהצדעה על תרומתך
הרבה,

- חגית שמח

עוד דגע

באליפות צה"ל בריצת שדה
שוערכה בדצמבר יצגו את
חיל-הים, בכבוד, נשים אלה,
בריצת מפקדות - שהעניק ניקוד
בהתאם לגובה הדרגות.

22 המרדף אחר אוקטובר
האדום
המלצה ספרותית

מאת רותי רודנר

23 "מהצד של האין מנוע"
פטריוטיות וקיטורים בלב
העצי"ם במספנות
"חיל-הים"

מאת רענן צ'רבינסקי

26 דרכו אפשר לראות את
הים
יגאל טומקין, אמן, פסל,
יורד ים, כמעט קומנדר

מאת רותי רודנר

29 אין גלים
מה שהיה פעם צי הצחוק –
מדור היתולי

מאת מיקי פלינט

2 טריפ פרטי
מאחורי הדיווחים הרשמיים

מאת רענן צ'רבינסקי ורותי רודנר

4 מה שעומד מאחורי
מלפני ומצדדי
משחקים במחבואים
סטי"ל וצוללת

מאת שלמה מן

7 חדשות בין גלים

מאת רענן צ'רבינסקי ורותי רודנר

13 אפילו
סיפורה של הטיטאניק

מאת ג'ורג'ו רקח

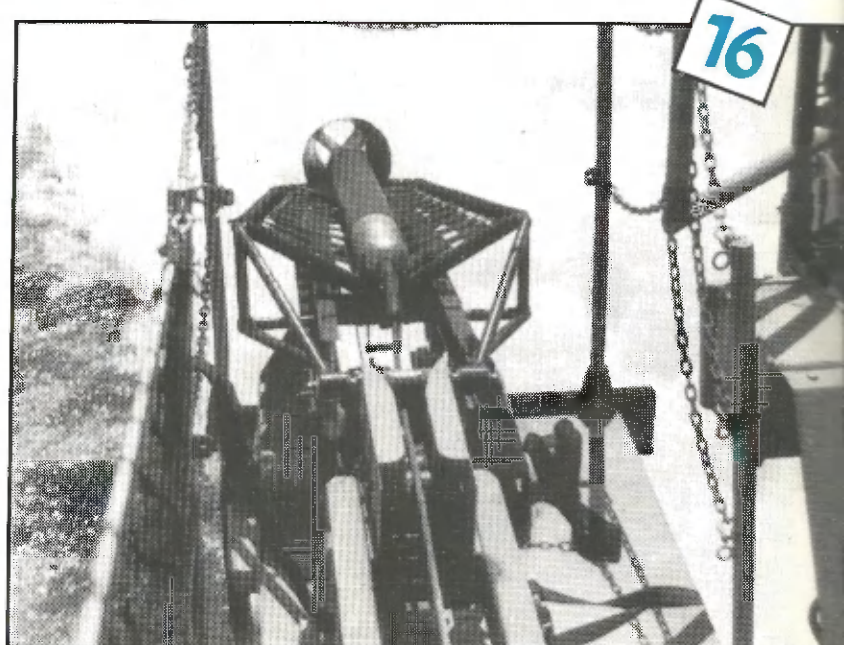
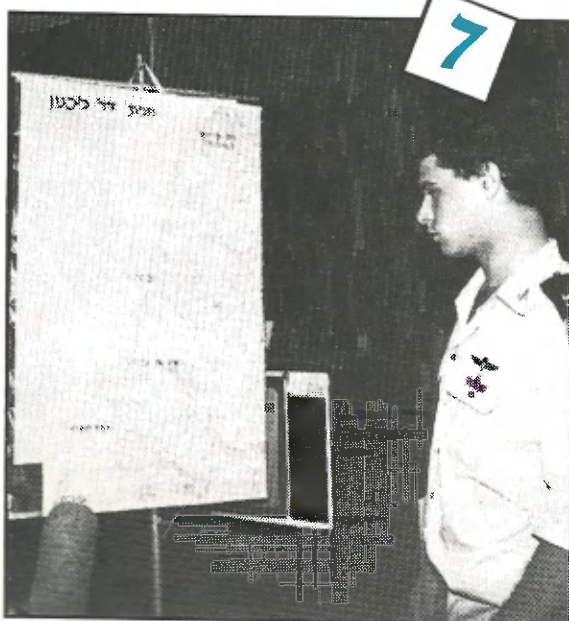
17 בתקופתו זה נקרא
"מבצע צימוק"

עשו חיל – אלוף (מיל) שמואל
טנקוס מספר

מאת שחר לנדאו

20 מה שרואים משם
מגובה השרוול – מה חושבים
ומה רוצים שיחשבו
המתנדבים לחיל-הים

מאת רותי רודנר ורענן צ'רבינסקי

רוצות יותר "אקשן"

הפקידות של שייטת הצוללות מגישות מקופחות; אמונות טפלות ואיסורים רשמיים מונעים מהן להפליג בצוללות. "אנחנו יושבות פה כל הזמן, אומרות מידב וגילי (כמעט) "ורוצות להיות יותר מעורבות; רוצות לראות תכל'ס איך הם עובדים".

"נוהלי הקרב" של המאבק שהן מנהלות כוללים אישור קצינת חן-חילית, בדיקות רפואיות במכון לרפואה ימית, אישור מפקד חיל-הים, ואולי השלב הקשה מכולם - מחסום האמונה הטפלה. בצוללות מאמינים שנוכחותה של אישה בכלי מביאה מזל רע; ועם כל הסימפטיה למירב וגילי, מעדיפים שישארו בינתיים למעלה...

■ רותי רודני

עגור קיבל פטור

עודד עגור, הדולף למערכת, הפסיק את הרצאותיו הקבועות בנושא מסורת ימית בפני חניכי בה"ד. עגור, עם מעל 30 שנות קבע בחיל-הים ועוד כמה שנות מילואים טובות מאחוריו, הוא מוסד מוכר ומכובד מדי מכדי שלא נרים אליו טלפון.

- **עגור, לאן נעלמת?**
- די. גמרתי עם השירות שלי. באוגוסט האחרון קבלתי פטור משרות ביטחון, הודקנתי. באיזשהו גיל כולם יוצאים. גם אבא שלך.

- **אבא שלי בן 55.**
- כן, בערך בגיל הזה.

- **אז בן כמה אתה?**
- אני 53.

- **מה עם חיל-הים? לא יישאר איזה קשר?**
- תשמע, כשיש איזה יום חיל-הים ומוזמינים את הזקנים אנחנו באים. אני לא מנהל את הזקנים עם אף אחד... ככה זה, אלה החיים. אני גם עוסק בכתיבה של איזה ספר...

- **אז למה לא אמרת. בוא נשמע.**
- איזה נושא במדע-ההתנהגות של איזה ספר... עשיתי כתבת-תחקיר על הקב"נים בחיל-הים. זה עניין אותי והמשכתי להתקדם.

איחולי החלמה מקרב הלב לאורית בלסקי, מוכמ"ת מיוחדת שליטה ימית - שצולמה בבטאון "בין גלים" הקודם.

חניכים, כי מישו לא מצא את המפתח". בקיצור, אם בה"ד רוצים להמשיך ולהסביר לחניכים מסורת ימית מהי, אולי כדאי שייכינו תיק-מדריך בנושא, או אולי מפתח דורבי. ותהיה לנו בריא, עגור. עד 120.

■ רענן צ'רבינסקי

אני עובד על זה כבר די הרבה שנים וזה בטח יקח עוד ארבע-חמש שנים. - **בבה"ד, אתה יודע, מאד שמו לב שעזבת. יש מי שהיו רוצים שתמשיך.**
- כן, בבה"ד לחצו עלי מכל הכיוונים, אבל אין טעם בזה. פעם אחרונה עמדתי מול דלת האולם הנעולה משך חצי שעה יחד עם 170

כמעט שקרה

את חגיגת יום ההולדת של בסיס אשדוד פתחה ארוחת ערב חגיגית. בתוכנית האמנותית הוקרן סרט שהכין אולפן הוידאו של הבה"ד בניצוחו של סימון. הדמויות שהשתתפו בסרט הוסוו. כאחד ממקומות ההסוואה למפקדי הסטי"לים נבחרה המספרה,

והסטי"לים נתבקשו לשלוח חייל שיישב באופן פיקטיבי על הכסא. מצאו אחד כזה ורק "שכחו" להגיד לו שהספר הוא חסר נסיון, שלא לדבר על דיפלומה. הבחור סקר את הספר, ואמר בהפתעה לצוות הצילום ש"הוא נראה דווקא בסדר" והזמין תספורת קצרה נוסח ה'מארינס'. מזלו של החייל שאיראן פתח ה"ספר" בדרשתו, למול המצלמות, והמספרים שכבר היו תלויות מעל ראשו נשארו באויר כהבטחה בלבד. ■ רותי רודני

ללקק את האצבעות

גם זה צולם בסיום מחזור חובלים האחרון, רגע לפני שמאות הורים עשו באוכל כבשלהם וליקקו את האצבעות. האחראי - חשיפה ראשונה - **מיכה חיים**, כיום רס"ד מטבח בבה"ד. קודם במטבח הקומנדריהימי, קודם במטבח ב"ח. חיל-הים, מ'71, צועד על קיבתו, כפי שזו מטופלת עלידי מיכה.

חשוב לא פחות - במדור קש"ח יודעים שגם את האורח הכי חשוב אפשר וכדאי להעביר דרך אפשרות צהריים אצל מיכה. כשאירח את רה"מ **גולדה מאיר** ו"ל בב"ח, אילן אותו איש הביטחון לטעום מכל מאכל ומאכל, ליתר ביטחון. מפקד הצי השישי, שאכל אצלו לפני שנתיים וחצי, הודיע לטבח והתחיל את פנקס המתכונים או מח"י, הציע לרשום. **לואיס אלמוג**, אז מח"י, הוא חילופי טבחים לאלתר. "אם הוא משלם בדולרים, למה לא", אמר מיכה, ונשאר איתנו.

עוד שנתיים הוא איתנו. אחר-כך פנסיה. כדאי לאכול הרבה בבה"ד משך השנתיים האלה. אחר-כך זה כבר לא יהיה זה.

■ רענן צ'רבינסקי

דיינסט' לא יראו שם

במרפאת-שיניים חילית בבה"ד חושבים להכניס טלוויזיה לחדר-ההמתנה. ככה אומרת הפקידה במשרד ולועסת מסטיק. איך מסטיק במרפאת שיניים? בלי סוכר, וחוץ מזה יש גם רופאים שלועסים, אבל לא בזמן הטיפול. אז וידאו יהיה? לא, רק טלוויזיה. שיראו לימודית בבוקר. בואו בהמוניכם.

■ רענן צ'רבינסקי

דגים מיובשים - מה שבטוח לא יזיק

ועוד מהצוללות - אלה אימצו לעצמם לאחרונה קמע חדש, שלפי מיטב ידיעתנו אינו ידוע באוצר המיתוסים המגוון שבצי העולם: דגים מיובשים. אמרו לנו שאפשר למצוא אחד מזה תלוי על לוח המודעות של המוכירות, ועוד אחד בכוס קל-קל חד פעמית ליד העמדה של הזקיק. כשבאנו לבדוק את העניין ראינו שהכוס עם הדג נפלה למים, להוכיחם הוא איבד מומן את כושר השחייה שלו, ואנחנו לא רוצים לדמיין אפילו מה יכול לקרות עכשיו...

■ רותי רודנר

מה שרואים מכאן

אין הרבה מכוניות בדיוק כאלה בחיל-הים, ועל הספציפית הזו אנחנו לא היינו מסתכנים בלשבת. איל יכול להרשות לעצמו, כי הוא גם ינקה, כי הוא גם הנהג. כאן, בפחות המתנה. הבוס, אומרים, אחד חשוב נורא, יצא להפלגה קצרה, ואם היה מסתכל לאחור מהגשר, זה בדיוק מה שהיה רואה. מכיוון שלא ידוע למערכת אם עשה זאת אם לאו, אנחנו שמחים, תמיד, לעמוד לרשותו.

■ רענן צ'רבינסקי

עניין של סדר-עדיפויות

חינוך בב"ח מיואשות, אבל באמת, נאמר אפילו - מתוסכלות. הן לא מצליחות להוציא את הדבורים לטיול. כשכבר פינו שלושה ימים, ואירגנו את הטיול לפרטיו, תיאמו ביקורים, רחצה לילית בבריכה של עין-גדי, וזה לא הכל, נודע, וכמובן ברגע האחרון, ערב לפני היציאה, שצריך לתת שלושה דבורים לטקס סיום חובלים. שלושה דבורים שבמקום לטיול במדבר-יהודה יעגנו עם שרשרת אורות צבעוניים מול רחבת המסדרים של הבה"ד כנציגי סד"כ חיל-הים. ולזאת ייקרא - הכרעת העדיפויות של החיל...

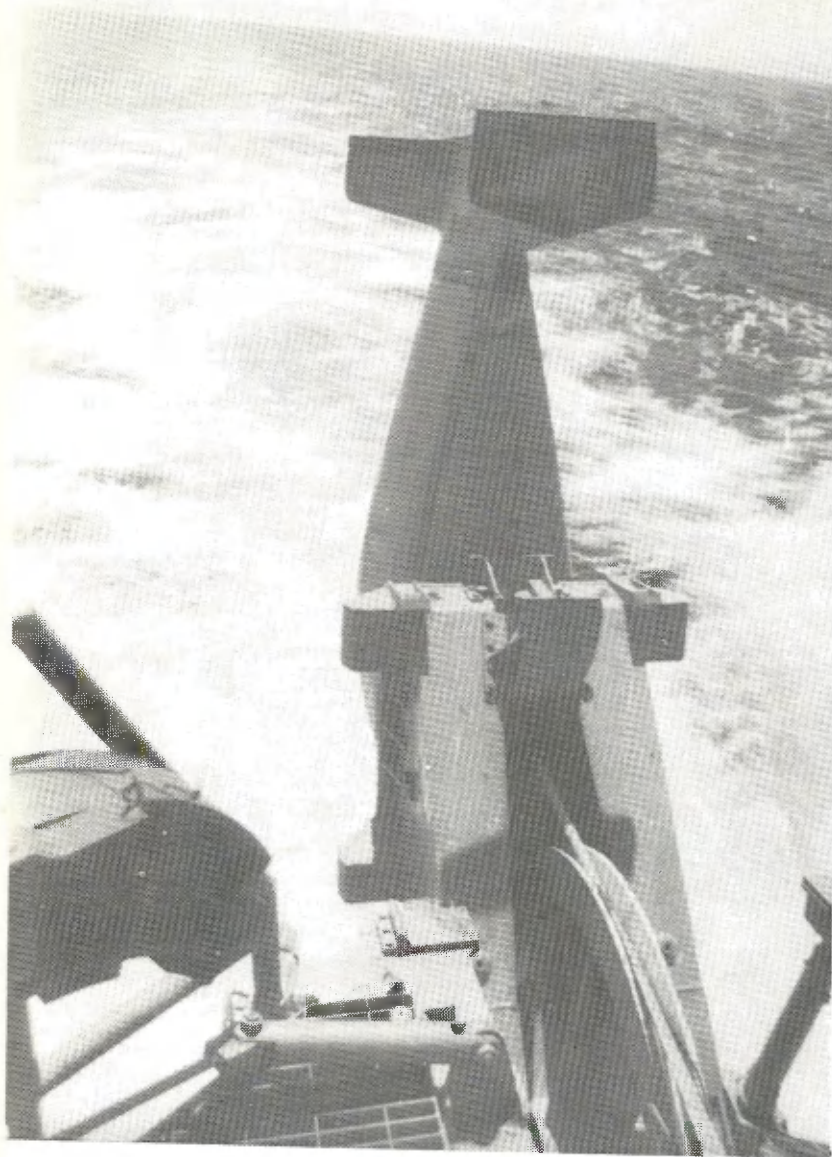
■ רותי רודנר

הרוגטקה תכוון

מיוחד מאד, "פער הגילים לא מפריע לו בכלל". הוא גר, אנב, בגבעות שייך-א-בריק, פחות או יותר בין מערות הקבורה בבית-שערים העתיקה. את הרצאתו על דמותו של אלכסנדר ז'יד, אוהד החיים בשייך-א-בריק וה"שומר" ליווה באבירים שהביא איתו הדגים הרוגטקה שהביא איתו הדגים לעיניהם הנדהמות של אנשי הבה"ד, בעזרת פילפלים שהונקו מהמטבח. אין ספק, אדם מיוחד מאד...

■ רותי רודנר

במסגרת חגיגות 80 שנה לאגודת ה"שומר" ו"בר-גיוורא" - חברות שמירה ואבטחה שהקימו אנשי העלייה השנייה, ושהיו למעשה את ההתארגנות הביטחונית הראשונה של היישוב בארץ, הזמינו לבה"ד את **גיוורא ז'יד** - הבן של אלכסנדר. אומרים עליו בבה"ד שהוא אדם

מה שעומד מאחורי

כמעט כמו במחבואים, אלא שבגרסה זו החשוב ביותר זה מי שעומד מתחת; יותר מדויק – מפליג. שם המשחק במתכונת הימית אומר: ספינות שטח בחיפושם המתמיד אחר הצוללות. שלמה מן עשה יום בספינת נצ"ל, ויותר משעקב על הנעשה על-גבי צגי הסונאר, התחקה אחר הפסיכולוגיה שמאחורי המכשירים. השאלה, הכליך קובעת, תהיה תמיד: האם בצוללת יודעים שהסטי"ל גילה אותם, או שהם אוכלים את הפיתוי

מלפני ומצדדי

על מקלדת הסונאר במי"ק ציור משעשע: דג שקשור לסטי"ל מנסה ללכוד ברשתו צוללת מבוהלת. זה לא מה שנותן השראה לאיש שעל הסונאר. ברגע שה"פינגים" מתחילים להדהד יתרכזו לזהות אם אין זו להקת דגים, אונייה טבועה או סלעים. חתיכת עבודה לו ולקצין הנצ"ל. למעלה, בגשר, הכל כרגיל; מה זה רגיל? יש צופה ויש הגאי ויש קצין משמרת ועוד אחד מהמי"ק שתופס קצת שמש, וכולם זורקים פקודות-שיגרה, מפטפטים ומסתכלים לים. מסתכלים במים כאילו שתיכף תגיה משם צוללת והחברה יעוטו עליה ויטביעו.

בקרב הימי של ימינו, בהתמודדות מול ספינות שטח, האויב אינו נראה. אפשר לראות אותו, אולי, רק אחרי שפוגעים בו ומתקרבים אל הספינה כדי לאסוף ניצולים הנוטשים אותה בסירות-הצלה.

בספינה של דורון, ללוחמת נצ"ל, זה לא יקרה. מדובר בקרב מול אויב שרואה ואינו נראה. גם אחרי שיפגעו בצוללת, אם וכאשר, הסימן היחיד לקרב יהיו כתמי שמן, כמה שברים צפים ומיוסס טורפדו אחד או שניים ממצבת האמל"ח של הסטי"ל.

זה יכול להיות תיסכול מתמשך, כי מטרות-שטח יש תמיד, אבל צוללת מגלים פעם באלפיים שנה. מדובר בעסק ארוך ומתסכל. ספינה יכולה לגדל זקן, עד שתעלה על קצה צוללת.

גם כשמגלים קצה זנב, העסק יכול לקחת כמה ימים טובים. זו תורת-לחימה ארוכה ומסובכת, שתמציתה בכל מיני טקטיקות וטריקים, מהירויות וזוויות; אפשר בשקט להשוותה למשחק שחמט. זהו קרב מוחות בין מפקד צוללת למפקד הציידת. מהלכי הקרב הזה לא מעוגנים בנהלי קרב. כל אחד לפי חשיבתו. גם ללמוד את זה צריך זמן. זה יכול להיראות כך: במלחמה –

ברגע שהצוללת מגלה את ספינת השטח, היא יכולה להתקפל מהמקום ושלוש על ישראל. אם בכל-זאת יעדיף מפקדה להתקדם, על-פי משימתו, תהיה לו בעיה ברגע שיתגלה. ברגע שהצוללת התגלתה, עובר היתרון לספינת השטח. מדובר בטווח גילוי של כמה מיילים טובים. מפקד הספינה יכול להתחיל "לרוץ" על הצוללת, אבל אז הוא עלול לאבד אותה, כי בהפלגה מהירה הסונאר לא הכי יעיל.

מפקד הספינה יכול לשחק אותה כאילו שלא הבחין בצוללת, על-ידי שינוי נתיב ומיקום, ולסגור עליה לאט לאט. השאלה, אם בצוללת יודעים שהסטי"ל גילה אותם, או שאוכלים את הפיתוי.

ברגע שמפקד סטי"ל מזהה צוללת ומחליט לפגוע בה – מדובר בשניות, עד לרגע הביצוע. שניות אלה עשויות לקבוע את גורל הקרב. גילית? אתה מנצל את הרגע, לפני שבצוללת

ברגע שהצוללת מגלה את ספינת השטח, היא יכולה להתקפל מהמקום ושלוש על ישראל. אם בכליזאת יעדיף מפקדה להתקדם, על-פי משימתו, תהיה לו בעיה ברגע שיתגלה. ברגע שהצוללת התגלתה, עובר היתרון לספינת השטח

של 40 קילו חומר נפץ, מספיק כדי לפעור חתיכת חור בצוללת, שממנו לא תירפא לעולם. אחרי פגיעת הטורפדו, שנקלטת בסונאר, מסתעדים על הצוללת וגומרים עניין בפצצות-עומק.

מרדף אידיאלי אחרי צוללת יעשה במים עמוקים ובטמפרטורה נמוכה. צייד צוללות יעדיפו "לדוג" בחורף – עניין של תנאי גילוי טובים יותר. גלי הקול משתנים כאמור בהתאם לחום המים – כשהמים קרים יותר הקליטה טובה יותר. לעסק הזה של מדידת החום בעומק קוראים 'בטיטרמיה'.

הצוות רגיל: שחיקה, תיסכול, שיגרה, חוסר אקשן – הטענות הרגילות. אין הווי של צוללות.

הקצינים שהפליגו בצוללת, מכירים קצת את המנטליות. בתרגיל מול צוללת היו שמחים לארח נספח – איש צוללות במיל, אפילו מפקד אחד שיידע מה חושב עכשיו מפקד הצוללת הנודדת, באיזה עומק יעדיף להפליג, מה יעשה עכשיו – הכל כדי שיוכלו להקדים אותו בצעד וחצי.

חוץ מזה, למפקדים וקציני נצ"ל יש מדי פעם השתלמויות בעניין. לומדים דברים חדשים, טקטיקות שונות, אמל"ח חדש.

לחיל-הים אין נסיון בטיבוע צוללות. הפעם היחידה שעליה פורסם: המשחתת "היפה" גילתה במלחמת ששת-הימים צוללת, כנראה מצרית, וירתה כמה פצ"מים. מאוחר יותר התגלו כמה כתמי שמן, אך אין ודאות שהצוללת טובעה. ההיסטוריה מנדבת סיפורים, בעיקר ממלחמת

שהתגלתה לפי תמרוני הספינה שלמעלה ועוצמת שידורי הסונאר. השאלה תהייה, לאן מועדות פניה ולאן תרצה להתחמק. הקרב שלה עדיין לא אבוד. היא יכולה להתחמק מטורפדו תוך שימוש בתמרונים חריפים, הטעיות וצלילה בשיכבת מים חמים, ששם כאמור גלי הסונאר אינם יעילים. כללית, קרקעית הים היא מיסתור בטוח לצוללת מפני טורפדו. גם מרדף במים רדודים, עומק של כ-200 מ', הוא יתרון לצוללת. כיוון שלספינת השטח קשיים בזהווי, כמו הדייקול שחוזרים מהקרקעית – גם הנשק עלול להיות לא יעיל.

בתנאי הזירה שלנו, ביס-התיכון, משתמש חיל-הים ברקטת טורפדו, היעילה במים רדודים. הנשק שבידי חיל-הים הוא צמ"ט: צינור מטיל טורפדו, שקבוע בשלשות. בהפלגה אצל דורון, נורה טורפדו לעבר מטרה במרחק של כמה אלפי יארדים. הירי עשה לצוות את היום. דיברו עליו אחר-כך ליד השניצלם העבים ותפוחי-האדמה המטוגנים בארוחת-הצהרים. רק מאוחר יותר, בחוף, יקבלו את תוצאות הירי. אחרי שהטורפדו ננעל על הצוללת, הוא רודף אחריה עד לפגיעה. עניין

מאפסים עליך טורפדו. איחור קל – וטורפדו בדרך אליך, או שהד קולה של הצוללת דרך הסונאר נמוג. בלוחמתי-שטח העסק איטי יותר: למפקד סטי"ל התוקף מטרת שטח, יש מספיק זמן עד לשיגור הטיל. הוא יכול בינתיים לשפר מיקום, להתקרב מעט ולהורות על הכנת טוסטים לצוות. רק לאחר שכולם שבעו אפשר לשגר את הטיל.

בסטי"ל של דורון שולט מושג כמו "עמדות קרב נצ"ל" שהם כניסה לעירנות בטווח קרוב והורדת "דג" למים. זהו סונאר טובל, שמוריד כבל ובקצהו דמוי דג, שמורכב ממתמרים, המייצרים ויברציה לגלי-קול.

כשהקול, המכונה "פולס", פוגע בעצם, נקלט ההד בצג שבמ"ק. הסונאר, לפי זמן מירוץ הקול ומהירות ההתפשטות במים – נותן טווח ועומק של המטרה. עכשיו יש בעיה לזהות אם מדובר בצוללת או בהד סרק.

קשה לבטא בכתב איך מבדילים בין הד למשנהו ולכן נשאיר את בעיית סיווג ההד לאוזניים המאומנות של הסונאריסט וקצין הנצ"ל. בכל מקרה, אם מדובר בצוללת, מתחיל המצוד. מפקד הספינה יתחיל לשבור את הראש מה לעשות. הוא כבר יודע שהצוללת מודעת לקיומו; זו יודעת

“על רגל אחת”

ת. מש״ט הצוללות: “על רגל אחת, יש לצוללות יתרון כל זמן שלא גילו אותה. אסור לה להיתפס. ברגע שהיא ירדה מתחת למים אף אחד, חוץ מהמפקד והצוות, לא צריך לדעת איפה היא. ברגע שמפקד צוללת טועה בשיקול ומתגלה – המצב חמור מאוד. לספינת נצ״ל עם צוות טוב, מספיקות כמה דקות של גילוי כדי לא לאבד אותה יותר. ברגע הזה יש לספינה עדיפות במהירות על-פני הצוללת. למעשה, מפקד הצוללת נלחם אז על חייו. הצוללת, למרות שהיא בנחיתות, תשיב מלחמה ועשויה לפגוע, אבל בסוף גם היא תיפגע. כדי שמפקדי הצוללות שלנו יצפו את המהלכים של ספינות נצ״ל, הם עובדים פרק-זמן בספינות”.

וללוב 6 “פוקסטרות”. מדובר בצוללות גדולות מאוד ורעשניות, מה שעשוי להקל על גילויין. עם קצת עזרה מידידים, כמו מסוקים עם סונאר מוטס, שסורקים שטח נרחב בזמן קצר, אתה יכול לנקות את הגיזרה שלך מצוללות. טבעי שאתה שואל, אם ספינת נצ״ל מזננת פעילות צוללות, ועוד יותר טבעי כשעונים לך, שאף פעם אין ודאות כזו. הים כמו הים, נעלם אחד גדול. מה שכן, אפשר להגביל פעילות של צוללות – ולחיל-הים, נרמז לי, יש אמצעים שונים ומתוחכמים לעשות זאת. השורה האחרונה בכתבה אינה לטובת ספינות הנצ״ל: מאמרים חדישים בתחום הזה מציינים שיתרון הצוללות מול כלי נצ״ל גדל והולך, עם כניסת אמצעי גילוי ואמל״ח חדישים לצוללות. לספינות השטח יהיה קשה לעמוד בתחרות. התשובה – הישענות גדלה והולכת על סונארים מוטסים. בחיל-הים שלנו יש גם את זה. חוץ מזה, אפשר להיות בטוחים שזה לא ירפה את הידיים של צוותי הנצ״ל בספינות.

שלמה מן

הצוללות בציי ערב. מה יודעים על צוללות ערביות? לפי ה״גיינס״ רכשה סוריה שלוש מדגם “רומיאו”; למצרים 8 “רומיאו” וארבע “וויסקי”

העולם השניה. צוללות גרמניות טיבעו מאות ספינות-סוחר בריטיות, ומשחתות וציידות-צוללות של בעלות-הברית נאלצו ללוות שיירות של ספינות-סוחר. “הים האכזר”, לדוגמה, הוא ספר-חובה לכל איש נצ״ל. זהו סיפורה של קורבטה אנגלית שמחזיקה מגע עם צוללת גרמנית בים הצפוני. בשלב מסוים מאמין מפקד הקורבטה שהוא מעל הצוללת שטיבעה אוניית סוחר; הבעיה שמסביב שוחים ניצולים ופצצות-עומק עלולות לפגוע בהם. המפקד שנמצא בדילמה מחליט לבסוף להטביע את הצוללת. אחרי תיאורים מזעזעים על ניצולים הנקרעים במים מהדף הפיצוצים, מסתבר שהצוללת היתה אוניית הסוחר הטבועה.

סיפור קרב אחר מספר על ספינת נצ״ל אמריקאית שמחזיקה מגע עם צוללת רוסית בקוטב. למפקד האמריקאי יש יועץ: מפקד צוללת גרמנית לשעבר, שמעריך את הצעדים הבאים של הצוללת הרוסית. “חשוב להיכנס לראש של מפקד צוללת”, אומר דורון, מפקד הספינה. “מפקד צוללות חריף יכול, בתנאים מסויימים, לגבור לפחות על ספינה אחת”.

גם מפקד צוללת כזו ישמח לארח מפקד ספינת נצ״ל; לשמוע הערכות ופרשנות. בסופו של דבר, צוללת במלחמה תמצא את עצמה, בדרכ-כלל, נרדפת על-ידי שתי ספינות, וזה לא צחוק: שתי ספינות שסוגרות על המטרה בהפלגה, בזוויות קשות, וצוללת שמתפתלת במעמקים – ממש באלט על המים. הפמייגסטיית לא יאהבו לשמוע שהספינה המפקדת על המרדף נקראת “אבא” והמסייעת “אמא”. בדיווחי נצ״ל אפשר לשמוע בקשר “אמא”, “אבא” ו... “קירח” – ספינה שאיבדה מגע עם הצוללת. בחיל-הים עוקבים אחרי הצטיידות

ככה זה בעולם

ציי אירופה מתמודדים בלוחמת נצ״ל בזירה הדומה לשלנו: מול צוללות קונבנציונאליות ובמים רדודים. בצי האמריקאי מדובר בהגנה על נושאות-מטוסים וכוחות משימה באוקיינוסים. לכל ספינת מלחמה ציוד קבוע לאיתור צוללות: סונאר קוער שהמתמר שלו (אנטנת הסונאר), קבוע בתחתית והוא מוגבל בגלל שכבות החום שבמים; סונאר נגרר, המאפשר להוריד את המתמר אל מתחת לשכבות החום ולגלות צוללות שמסתתרות. ספינות חיל-הים מצויידות בסונאר נגרר, שבעיקרון הוא יעיל יותר מהקוער. הסונאר שברשות חיל-הים אינו נופל מהסונארים הנמצאים בשורה הראשונה בציי עולם.

נשק נצ״ל: לטווחים ארוכים משתמשים בטיל טורפדו, הנורה לא-י זור המשווער של הצוללת, בטווחים 5-10 מייל. כשהוא מגיע ליעד, הוא משחרר טורפדו שמתחיל לחפש את הצוללת. זה מונע מכלי השטח להתקרב יותר מדי לצוללת. סוגי טיל טורפדו: “אסרוק” האמריקאי, “מלפפון” הצרפתי, “איקרא” האוסטרלי. טורפדו בלי טיל משוגר בהתאם לנתוני סונאר בטווחים קרובים. הטורפדו עדיין לא פותר את היתרון שיש לצוללות במים רדודים, שם הן יכולות להסתתר מפני פגיעה. לשם כך קיימות רקטות נצ״ל, הנורות ממרגי מה או משגר, שיוורה פצצות-עומק לטווח 4-1 ק״מ.

בפעולת ההטבעה של ספיות מחבלים ליד שפך הליטאני בחוּדש דצמבר, שיכל חה"י את סגן עמית סלע

ואנחנו יכולים להם. זה שיש מחיר - יש מחיר."

הלווייתו של עמית נערכה בקיבוץ נחשולים, מקום מגוריו. אחיו הצעיר, עומד לסיים בקרוב את קורס החובלים. ההורים ביקשו שלא יפסיק.

■ רענן צ'רבינסקי

ספינה תמימה או לא". את האחריות למעשה נטל על עצמו האירגון השיעי-לבנוני "היזבאללה".

מפקד יחידת הדבורים בחיפה:

"האיום עצמו היה קיים מומן, והדבורים ערוכים לזה. חשוב שידעו שיד המחבלים לא על העליונה,

בבוקר יום ששי, עדיין היה המטאטא - ראשו כלפי מעלה, סמל לניצחון - מתנוסס מעל חרטום הדבור. בלילה הקודם, ליל יום חמישי, בסביבות השעה 9.35, ניגשו סגן ערן המפקד, וצוות הדבור, לזהות מטרה חשוכה סמוך לחופי לבנון צפונית לצור. המטרה התגלתה ליד שפך נהר הליטאני, מספר קילומטרים מן החוף.

עם הכניסה לזיהוי, נכנס הצוות כרגיל לעמדות קרב, הדבור התקרב לטווח זיהוי והדליק זרקור אור-לבן. "עם הדלקת הזרקור, המטרה פתחה באש", סיפר אחרי-כך ערן. אנשי הדבור הגיבו מיידית, והשיבו אש ללא-הפסק. התפתח קרב יריות בטווח קצר - 150 עד 300 מטר. ערן: "הקרב התבצע תוך כדי תנועה מתמדת - גם שלנו וגם של המטרה. מדי פעם היינו משנים כיוון. ירינו משני הכיוונים, בהתאם למצב שנוצר".

קרב-האש נמשך סביב 3-4 דקות, במהלכן ירו המחבלים ארבע פצצות אר-פיג'י ותחמושת רבה מנשק קל. פצצת האר-פיג'י השלישית שנוחתה פגעה בסגן עמית סלע ז"ל, וגרמה למותו. כעבור מספר דקות בהן נמשך קרב היריות התפוצצה סירת המחבלים לאחר שספגה מספר רב של פגיעות. אנשי הדבור האירו את הסביבה, חיפשו ניצולים, שרידים, ולא מצאו. הם שבו לבסיס, וגופתו של עמית איתם. סגן עמית סלע לא היה בדורן. את קורס החובלים סיים לפני מספר חודשים, כאשר שבוע השהייה שערך בפלוגת דבורים, כמו יתר חבריו, היה חלק ממסגרת התמחותם של הקצינים הצעירים לתפקיד קצין-משמרת. בתחילת השבוע הוצב עמית על סיפון של דבור אחר. מספר ימים אחרי-כך עבר לדבור שנועד בצוותו הטוב. על הדבור שימש עמית עוזר לתותחן הירכתיים שתפקידו להגיש את תופי המחסניות של תותח ה-20 מ"מ.

תחקיר האירוע שנערך בבסיס עוד באותו לילה, העלה כי צוות הדבור פעל בגבורה, בדקות במטרה, והשיג את התוצאה הרצויה. מותו של עמית אירע כתוצאה מהטווח הקצר בו התרחש קרב היריות בין שתי הספינות, טווח שקיומו הוא מחוייב המציאות. אמר מפקד בסיס חיפה לעיתונאים: "כדי להגיע לזיהוי פחיתבי ומלא של מטרה אין מנוס מלקחת את כל הסיכון. אין דרך אחרת לוודא מטווח רחוק אם זו

סגן עמית סלע - תמונות

תמונה של עמית בגשר. גדול, חזק, צעיר כל-כך, יפה כל-כך. עומד על הגשר, נותן הוראות בקשר. מאחוריו ים כחול, רוח על הפנים. פוזה. כולו אומר עוצמה וביטחון, עוצר סערה. מעמית נשארו עכשיו רק תמונות. חבריו, שרק לפני שבוע עבדו איתו, למדו איתו, לימדו אותו, דיברו איתו, שמעו אותו, ראו אותו - מעבירים אותו עכשיו מהתחום של הנוכח לתחום של הנסתר. מחשבות, זכרונות, סיפורים ומראות הם עכשיו ההווה של עמית, עמית שאיננו. חנו, מפקד הספינה של עמית, תמונה: "אני רואה אותו יוצא ונכנס בסערה. היה טס, עושה הכל בזריזות. היה מין משביר שזיווה אותו".

עמית לא היה בראדס קל. עושה של כשרונות ועיסוקים, עניין מגוון וביטחון עצמי יצרו איש לא קל להתמודדות. היה מאלה שאומרים עליהם שיש להם 25 שעות ביממה. רק לפני חמישה חודשים סיים קורס-חובלים והיה עדיין בתהליך של למידה והכשרה לקראת מילוי תפקידים שונים בספינתו. המפקדים שלו מספרים שהיה חזק עד הסוף, ממצה דברים, יסודי. סמכו עליו כשהחזיק גשר עוד לפני ההסמכה לקצין משמרת. נראה גם שסמך על עצמו. מפקדו מספר שכשהיה מוודא מה הוא עושה, עמית היה נעלב. רונן, חבר עוד מקורס חובלים, תמונה: "בקורס, כשהיו ויכוחים, עמית היה תמיד מכריע עם הקול החזק שלו". עם מטען של ידע כללי, היה שותף להרבה ויכוחים. "אנונה, הוא היה וכתן..." הם יגידו עכשיו. עושה השכלתו העמיד אותו על הקו שבין להיות 'נודניק' ולהיות 'צודק'. ומידה של ציניות ועוקצנות העמידה אותו על הקו שלפני הטרחנות. "החברים הטובים שלו", אומר רונן, "היו אלה שלא נתנו לו להשתלט".

אחד הסיפורים שמספרים עליו זה שספינתו עמדה להפליג לזמן ארוך, והוחלט להוריד חלק מהצוות. עמית מאד לא אהב את זה. הוא החליט שהוא עולה וזהו. ביום ההפלגה הוא פשוט התייצב, מוכן עם התיק. העניינים, בסופו של דבר, הסתדרו ועמית עלה לספינה. אחרי-כך קיבל מחמאות על תפקודו. ניר, קצין בספינה, תמונה: "אני נזכר בו יושב עם הווקמן, עושה תנועות של גינה באוויר ושר".

עמית השאיר את הגיטרה בקיבוץ, היה מקיף את עצמו במוסיקה. בהתחלה הסתובב עם ווקמן על הספינה, אחרי-כך ביקשו ממנו להוריד ("הוא דווקא קיבל את זה בלי להתווכח" נזכר חנו, המפקד). אמא שלו מספרת שאת כל כספו היה מוציא על מוסיקה, בעיקר ג'אז - הולך להופעות, מקליט קסטות, קונה תקליטים. הוא הצליח, כנראה, באותן "25 שעות" למצות את תחביביו על הספינה. הצג"ט (צגרטקטי) שימש לו תחליף למחשב שבבית, היה נשאר שעות אחרי הפעילות ומשחק איתו.

תפקידו כקצין הספורט בספינה איפשר לו לשמור על כושר ולהשאר מעורב גם בתחום הזה שאהב ועסק בו. גם תחביב נוסף - צילום, התאפשר. עמית החליט שהוא אחראי על המצלמה של הספינה. כשהייה באילת, מספרים שכל פעם היה נעלם, אי אפשר היה למצוא אותו. אחרי-כך התברר שהיה קופץ לצלם משהו שקלטה עינו. ועוד משהו הם אומרים עליו - "אלוף העולם בטלפונים", תואר מוזר. עמית, מסתבר, היה חובב נלהב של המכשיר הזה, בעיקר כשהוא מפורק. עכשיו נשארה להם, על-פי בקשת ההורים, מזכרת אחרונה מעמית - טלפון לחצנים לבן שמונה מתחת לשולחן האוכל.

יום חמישי, 10 לדצמבר, לילה, תמונה: הספינה חוזרת מהפלגה. עמית עמד לחזור אליה בסוף השבוע. את המפקד לקחו לחוף. כשחזר, כינס את הצוות ואמר רק ש"הספינה איבדה היום את אחד החיילים היותר טובים שלה". החברה חשבו שהוא מתכוון לחייל שעמד לעבור לבה"ד להדריך, ומישהו אמר "הי, אל תהרוג אותו כל-כך מהר". ואז חנו סיפר להם שעי מית נהרג. ניר: "אחרי שהודיעו את זה לצוות, פשוט התפזרנו ברדיס של 200 מטר אחד מהשני. כל אחד לבד, ממש כל אחד לעצמו"...

■ רותי רודנר

מאתורי החדשות: רשמים מתרגיל נחתות צה"לי

שת"פ "על רטוב" בין חיל-הים לכוחות

בין היתר תורגלו סיוע לכוחות חי"ר

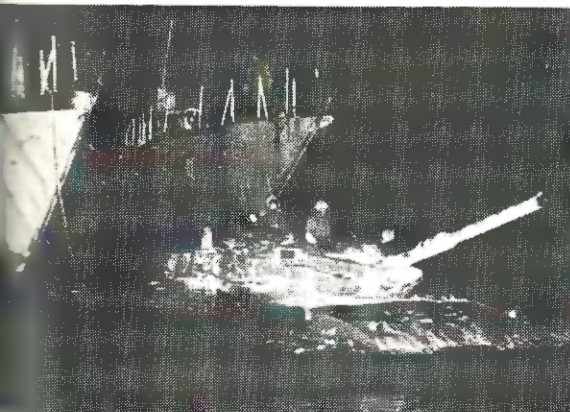
הרמטכ"ל רב-אלוף דן שומרון משוחח עם חיילי אחת הנחתות במהלך התרגיל. מימין, מפקד חיל-הים האלוף בן-שושן

תא"ל שהביא את הילדים, וישנה גם סירת-דיג שמופיעה לפתע בזירת התרגיל, כשהדבר האחרון המטריד אותה הוא שהצבא הישראלי מסתובב בין הרגליים. והילד של תא"ל מתפלא מאד: "תגיד אבא, צבא לא יכול לגרש את הדייג?" והאב, דיפלומט מאין-כמוהו: "אתה אל תעשה סדר בים. קודם תעשה סדר בחדר שלך".

האלוף בן-שושן, אולי פחות משועשע מכל היתר, מודיע שבעקרון חיל-הים לא יפריע לאף אחד להתפרנס מהים.

לפני הנחיתה, יורדים חיילי 'גבעתי', ומבצעים את תפיסת רצועת החוף, אקט חיוני במבצע-אמת. לאחר שהחוף "מטוהר" וכולו שלנו, יורדים בודקי-החוף של חיל-הים, הכפופים ליחידת הנחיתה, וחוקרים את פני קרקע הים באזור הנחיתה - שתהיה אינפורמציה.

חיילי 'גבעתי', כמו שזה נראה

הנ"ק הראשון נכנס לעגינה, פותח דלת, והטנקים זורמים תצלום: דובר צה"ל

החולית שהובילה היישר לגבעת הפיקוד של תרגיל הנחיתה, באחד החופים הדרומיים. על הגבעה כבר הוכנו דרגשיישיבה, ונוכחות הכתבים קצת הביכה את הקודקודים בהתחלה, ולהיפך: אבל הפעם, בניגוד אולי לפעמים קודמות, הוחלט שלעיתונות יש מקום.

משך שעות היום לוו הנט"קים בים על-ידי כוח סטי"לים ש"הגן" עליהם מפני צוללת "אויב". זו ניסתה לטרפד את התרגיל ועל הנט"קים היה להתחמק באמצעות מיסוך שיצרו הסטי"לים. כשזה הצליח, עברו הנט"קים היישר לחוף הנחיתה, וחנו עשרות מייל מערבית לו. הים היה נחמד לכולם משך כל שעות היום, ומפקד יחידת הנחתות מסביר: "מח"ט 'גבעתי' טוען שזה בזכותו ויכול להיות שזה נכון. הוא יותר מקורב למעלה". מח"ט גבעתי הוא אדם דתי.

על הנתיב, בדרך לחוף הנחיתה, מתודרכים החיילים על-ידי המפקדים. אחריכך הם יורדים לכלים שבבטן הנט"ק ומתחילים להתכונן לפריקה. מתירים חבלים, קשרים, ומתניעים מנועים. עוד שעתיים לנחיתה. תומ"ת (תותח-מתניע) אחד מסרב להניע. הלך הסטרטר, ולפיכך מוותרים ומחליטים שישאר בנט"ק עד לאירגון חילוץ בסוף התרגיל. בינתיים כבר חשוך בחוף, ועל גבעת הפיקוד מתמקמים הרמטכ"ל, מפקד חיל-הים, ועוד רבים וטובים, המקבלים הסברים על המתרחש. ישנם קצרי-רוח, והאלוף בן-שושן מעניק טיפים מקצועיים: "מי שאין לו סבלנות, שלא ייכנס למקצוע. בים - סבלנות זה שם המשחק". יש גם

ע

ל חוף ההעמסה, בשעת-לילה מוקדמת, הסתדרו נגמ"שים, טנקים, חיילי 'גבעתי' ומפקדים, בשורות ארוכות. הגבעתי, חי"רניקים חובבי

מים, מתורגלים עוד יותר מפעמים קודמות, כבר התחילו לפהק. עוד מעט ויש להם 24 שעות-שינה, שהן בבחינת אוצר בלום. המפקדים - ירוקים, סגולים ואפורים - החזיקו כוסות-יקלקר מלאות בקפה הכי חמוץ שהוכן אי-פעם בחיל-הים, ושחו זה לזה דברים שקטים. אלמלא הופיעו מהים הנט"קים והתקרבו לחוף מתוך מטרה ידועה, קל היה לדמיין שכל שיש כאן היא מסיבת-קוקטייל סולידית על החוף. מח"ט 'גבעתי', שיצא מאוהל המפקדה לחמש דקות וחזר כעבור חצי שעה, חיך נרחבות והבטיח: "הנחיתה היא תהום תורת ייחודי לנו", ואנחנו נרגענו.

אחר-כך התקרבו לחוף הנט"קים, פתחו דלתות הבטן, והנגמ"שים והטנקים זחלו הימה לאחור. הם טיטרו במנועים, נבלעו לתוך הנט"קים, ולא נודע כי באו אל קירבם, עד לליל המחרת. על החוף ישבו המפקדים בשורות, ואחרי שכולם צעקו לשורה הראשונה לשבת, ואף-אחד לא הסתיר, החלה "דינמיקה של עויבה", כפי שהתבטא קצין מטה בכיר באשדוד.

אחת לתקופה כולם נזכרים בנחתות: זה קורה בדרך-כלל במהלכו של תרגיל צה"לי משולב המפגיש את נחתותינו עם החי"ר, השריון והאוויר גם יחד. לא כולם יודעים שמדי פעם עורכות הנחתות יום-תירגול עם כוחות שריון, ולפחות מספר פעמים בשנה באים גם 'גבעתי' כדי להתאמן על התחום התורתי הייחודי שלהם. השנה למשל, כך מסר מספן ציור, לא הושבתו הנחתות אפילו יום אחד בגין אי-כשירות או בעיות טכניות, כך שנפסיק לבלבל את המוח עם העובדה הזניחה שממש בקרוב הן מגיעות לגיל 21, שהוא כידוע, גיל השחרור מצה"ל אצלנו, הם אומרים, הנחתות חתומות קבע.

כבר בשעות המוקדמות של ערב הנחיתה עצמה, הועמס תא הכתבים הצבאיים, שזו בסך-הכל חבורת עיתונאים ולא שום כלוב, על נוֹןֹן, וכולם נצטוו לחבוש קסדות. למרבה הפליאה, לא דרש קצין הביטחון של בסיס אשדוד מהכתבים לכסות עיניהם, וכך ראינו את כל הדרך

היבשה עבר בהצלחה

ואיגוף ימי

מרחוק, אוכלים משהו בינתיים. חיכה להם שם גולן, מוכן אחד העיתונאים להתחייב, ופתאום גם לידנו מופיע סירינק מלא קפה שחור, וכוסות הקלקר הידועות ועוגות החנק המופלאות. הקפה, לעזאזל, חמוץ. אחר-כך הכל נכנס לקצב מהיר, פחות או יותר. הנת"ק הראשון נכנס לעגינה, פותח דלת, והטנקים זורמים, הפעם במלוא המהירות, קדימה. נת"ק אחד נתקל בתסמונת המכונה "נחיתה יבשה". הדלת נפתחת על החוף במקום במים הרדודים, ונוצרת מדרגה בת 80 ס"מ לערך בינה לבינו. הנחיתה במצב זה אינה בטוחה. הנת"ק מרים את הדלת, מוריד שוב, והפעם "נועץ" אותה בחול. המדרגה מתבטלת והטנקים, אחוזי רוח-קרב, יורדים, ועוברים מייד לחלק האחרון – תקיפה והשתלטות על רצועת החוף. כל הנחיתה יכולה לקחת 45 שניות אם הכל ממש בסדר, אומר סא"ל ב., ומייד מוסיף שבזמנו, כלומר כשהוא היה מפקד נחתת צעיר, אכן כך היה.

עוד תרגיל נגמר, ובדרגים הבסיסיים עדיין לא סיימו את כל התיחקורים. היה טוב, והיה חשוב, וסא"ל ב., מסכם: "זו ההזדמנות היחידה להרצת נוהל-קרב מלא. יש כאן שת"פ בין חיל-הים לבין כוחות היבשה, ואם לא נעשה את זה 'על רטוב', נוכל עדיין לבצע את הדברים טכנית, אבל הידע בהרצת נוהל-קרב לא יהיה לנו". כותרת-הגג, הוא מוסיף, היא "שימור התורה". התורה, יש לזכור, עדיין עוסקת במשימה ג' מתוך ארבע המשימות הקלאסיות של חילנו, לאמור: "סיוע לכוחות היבשה" ומבצע איגוף-ימי. ככה אומר סא"ל ב., ולאף-אחד בסביבה זה לא מפריע; סתם שנדע. והקפה אצל סא"ל ב. במשרד, אגב, ממש בסדר.

■ רענן צ'רבינסקי

מתכונת חדשה ל'מסדר' חולים' הונהגה במרפאת הבה"ד ביוזמתו של ד"ר אמיר טרן

שיטה חדשה לקבלת חולים, המחליפה את מסדר-החולים המסורתי, הוחלה בבסיס-ההדרכה. השיטה, אותה יזם רופא המרפאה הראשי, הד"ר אמיר טרן, הפכה לפקודת-שיגרה לאחר תקופת-הרצה בת שלושה חודשים. בבסיס השיטה עומד הרצון לשרת טוב יותר את אנשי הקבע. מרפאת בה"ד נותנת שרותים רפואיים לאוכלוסיית הבסיס – חניכים וסגל, ולבסיסי בצ"ת ומספנה. נוהל מסדר החולים המקובל גרם לכך שאנשי-קבע, מבוגרים וותיקים, לעיתים בעלי בעיות רפואיות חמורות, נאלצו לחכות לטיפול רפואי זמן רב, בין יתר חיילי החובה. לעובדה זו גרם גם מספרם המועט של הדופאים במרפאה. מספרם של הממתינים במסדר-חולים ממוצע הגיע לעיתים לעשרות רבות. השיטה החדשה מוציאה את אנשי-הקבע לחלוטין ממסדר-החולים וניתנת להם

האפשרות להזמין תוד טלפונית, כאשר המרפאה מתחילה לעבוד כבר ב-07.30, בעוד שהרישום מתחיל ב-07.00. ד"ר טרן: "לאישי-הקבע ישנן לרוב בעיות חמורות יותר, ועצם השיחה עם הרופא חשובה להם. אנשי-הקבע רואים בי את הרופא הפרטי שלהם, ומיומם השרות שאני יכול לתת לאישי-הקבע הוא קופת-החולים שלי".

השיטה החדשה נקלטה כעבור חודש נסיון, וזכתה לתגובות נלהבות. אנשי-קבע אף טורחים לבטל תור, אם אינם מסוגלים להופיע. ד"ר טרן: "אני יודע מראש מי מזמין למחר, ויכול לעבור מראש על התיקים". השיטה החדשה גם מאפשרת למרפאה לסיים את מסדר החולים לחיילי סדיר תוך שלוש שעות, ואלו מוקדשות כולן אך ורק לחיילים אלה. לאור הצלחתה של השיטה החדשה הורה ראש-ענף רפואה בחיל גם למרפאות האחרות להעלות הצעות למיסוד תוכניות דומות.

■ רענן צ'רבינסקי

רס"ב ז'אן - נציג קבוצות העבודה של צה"ל בקבלת פרס קפלן

ונפליטים מסיבות שונות במהלך שירותם, נותרים חסרי כל מסגרת חברתית. ז'אן החל לאסוף נוער מהשכונות בתהליך שהתחיל בראיון אישי והגיע עד לגיוס לחיל-הים. הוא גילה, לדבריו, את "הסיפוק שבעבודה עם נוער כזה, וכמובן גם את הקשיים, העצבים וההתסכול".

קשריו עם הקבוצה לא מסתיימים בבסיס: "אני מבקר אותם בבית, אין להם איפה להיות. מגלה שהם סך-הכל נערים כמו כולם, רק בתנאים אחרים ועם מיליון בעיות".

קבוצות העבודה בחרו בו כנציגם בקבלת הפרס, פרס שגוף צה"ל לא קיבל עד כה. המלצות של גורמים שונים, ביניהם 'בוגרים' של ז'אן, הביאו לבדיקה שאפילו לא ידע עליה. "ההפתעה גדולה, וההרגשה יוצאת מן הכלל. היינו אצל הנשיא, הזמנו לבנסת, וזה מוכיח שיש מי שמתייחס בהערכה למה שעושים. אומרים תמיד: 'אה, משקיעים ואף אחד לא שם לב', אבל עובדה שרואים. זה נותן אוויר להמשיך קדימה".

■ רותי רודנר

רס"ב ז'אן, מבסיס חיפה, היה נציגן של קבוצות העבודה של צה"ל בקבלת "פרס קפלן" לעבודה לשנה זו. קבוצות העבודה של נוער המקא"ם פועלות בבסיסי צה"ל ומכשירות נוער שוליים למקצועות אשר ימומשו במהלך השירות הצבאי. ז'אן, כבר 14 שנה בחיפה, היה מייסד הרעיון בחיל-הים. כאן הוא נפגש לראשונה עם הבעייה – נערים אשר מתגייסים לשירות חובה

בבה"ד נפתחה מסגרת חודשית של טיולים לאוכלוסיות הנגדים

בחודש, להקנות לנגדים מושגים של ידיעת-הארץ אשר חסרים להם. צפי מספרת כי האוירה בטיולים מיוחדת מאוד: "האנשים צמאים לאינפורמציה; החוויה של להתוודע לארץ ישראל 'דרך הרגלים' לא מוכרת להם ומתקבלת בהתלהבות".

■ רותי רודנר

בבה"ד נערכים מזה שלושה חודשים טיולים לנגדי הקבע של הבסיס. אוכלוסיה המוגדרת על-ידי רס"ן צפי, קצינת החינוך של הבסיס ויוזמת הרעיון, כ"אוכלוסיה לא מטיילת, לא הומוגנית, יוצאת דופן בהרכב הגילי והמקצועי". מטרת הטיולים המתקיימים פעם

לראשונה - מפגש ניצולי אח"י "אילת" והמשפחות השכולות

"המפגש לכאורה רחוק מהכאב, למרות שהוא מחזיר את כל הכאב"

במלאת 20 שנה לאסון טיבוע המשחתת אח"י "אילת" ב-21/10/67, נערך בבסיס אשדוד כנס לזכר האסון, בהשתתפות ניצולי המשחתת ומשפחות הנספים והנעדרים. היתה זו הפעם הראשונה בה נפגשו שתי הקבוצות. עד כה התקיימו שני מפגשים של הניצולים בלבד.

את המפגש יזם **יחזקאל ביגר**, מניצולי האסון. הוא הסביר: "לא מצא חן בעיני שכל פעם שהיינו נפגשים בבית הקברות, היה הדבר הופך לאירוע חברתי. לכן חיפשתי הזדמנות לאסוף את כולם. הרגשתי שאני חייב משהו למשפחות השכולות לאחר כנס הניצולים שארגנתי לפני שנתיים". לשאלה האם לא קיים ניגוד חריף מדי בין אוירת המשפחה הנוצרת בקרב הניצולים בעת המפגש לבין האבל אותו חשות המשפחות השכולות השיב ביגר: "ישנו ניגוד כזה בגלל השוני בעולמותיהם של הניצולים ושל המשפחות השכולות. עם זאת, האירוע הוא למטרת הנצחה, ואין כאן שום ארוע מפרגן. זו אזכרה". בסוגיה זו אמר הניצול **יוחאי יצהר**: "זה מפגש לכאורה רחוק מהכאב, למרות שהוא מחזיר את כל הכאב. אתה מהסס אם לגשת לאדם שכול. איך להגיד שלום".

בפתח המפגש כוּבְדוּ הבאים, וחולקו מדליות הנצחה מיוחדות, עליהן נחקק: "20 שנה לטיבוע אח"י

המצרי... אנו גאים בהזדמנות להראות לכם את מקצת הכלים שלנו. אם יש לקח שלמדנו הריהו לא לעמוד בפני האויב עם כלים של המלחמה שהיתה".

עם תום הטקס עלו הנוכחים על מספר סטי"לים ויצאו להפלגה קצרה, במהלכה חלף על פניהם הסטי"ל אח"י "אילת", שנקרא על-שם המשחתת. אחת הנשים הפטירה: "זו אח"י 'אילת' שתהיה בריאה, אבל זו לא אח"י 'אילת' שלנו".

■ רענן צ'רבינסקי

"אילת". לאחר מכן הוקראו פרקי 'תהילים' ונישאו דברים עלידי ניצי המשפחות השכולות וניצי הניצולים. אמר **דוד כהן**, ניצי המשפחות השכולות, אשר שכל את שני אחיו באסון: "כל ערב שמחתי-תורה אני שוב נזכר ועוברת בי צמרמורת על האסון הכבד שפקד אותנו". בסיום הכנס נשא דברים מפקד חיל-הים, **האלוף אברהם בן-שושן**, שאמר בין היתר: "חלפו 20 שנה, בהן ניסינו ליישם את המסקנות שנלמדו מאותו קרב ולפרוע את החוב מהצי

דו"ח מיוחד, מטעם הודסת אוויר, אשר עוסק בנושא 'השלכות היד הדומיננטית על תיפעול שידות בכלי-שיט' יופץ בקרוב

ר"10.5 אחוז שמאליים. בסה"כ לאימנים בספינות: קרוב ל-15 אחוז. המחקר הגיע למסקנה כי למרות שהשמאליים משתמשים לעתים בימינים לביצוע פעולות יומיומיות שונות, אסור להם לתפעל שידות-בקר המצריכות דיוק רב, כגון בקרת ירי-טיל, במצב שפקד-השליטה ממוקם בצד הימני של השידה. זאת, מאחר שבפעולות מדויקות ומהירות מאד מסוג זה לא תושג התוצאה האופטימלית, אלא אם ישתמש המפעיל בידו הדומיננטית. לפיכך, ממליץ המחקר למתכנני או רוכשי שידות עתידיות, למקם את הפקדים במרכז, ואם לא קיימת אפשרות לעשות זאת - יש לבצע מיון במקצועות האלקטרוניקה והנשק, ולא להכשיר בעלי יד-שמאל דומיננטית.

■ רענן צ'רבינסקי

תוצאות מחקר מקיף שערך ענף הנדסת-אוויר בנושא השלכות היד הדומיננטית על תיפעול שידות, יופצו בקרוב בדו"ח מיוחד. המחקר, ראשון מסוגו בחיל, נערך משך קרוב לשנה, ובתן ליקויי-תיפקוד של בעלי יד שמאל דומיננטית. על-סמך זה, ביקר המחקר לקבוע באילו בעיות עשויים השמאליים להיתקל בתיפעול שידות-בקר בספינות (מערכות-נשק, צג"ט וכד'). נראה כי הבעיה המרכזית המתעוררת בנושא זה היא מיקומם של פקדי-השליטה (כדור-עקיבה ומטריהגוי) בצידה הימני של השידה. באמצעות שאלון מפורט אשר כלל 12 פעולות יומיומיות וחולק לאנשי הספינות, אותר אחוז השמאליים בחיל. התגלה כי 85.4 אחוז מאנשי החיל הם ימנים, 4 אחוז חסרי-העדפה

שלב מקצועי נוסף לנגדים ביחידות התנדבותיות

בצה"ל הוחלט על קיומם של שלבים מקצועיים חדשים לאנשי-קבע בדרגות נגדים - שלבים 13 ו-14. בחיל-הים יהיו זכאים לקבלת שלב מקצועי נגדים ביחידות ההתנדבותיות - שייטת הצוללות, הקומנדו הימי, ילת"ם, וכן נגדים במקצועות האלקטרוניקה והאחזקה. זאת, על-פי מיכסה שנקבעה לחיל-הים.

לצורך קבלת השלב יידרשו הנגדים לעבור קורס, או להכין פרויקט ולעיתים גם להיבחן. בחיל-הים יוצע לנגדים קורס-מינהל במכון לפירון עבודה כאמצעי לקבלת השלב. משמעות השלב - מעבר ליוקרה המקצועית - במשכורת.

■ רענן צ'רבינסקי

גם בגשם גם בקור

חניכי קורס חובלים לא נרתעים. מזג האוויר הסוער לא מנע בעדם מלהשתתף במירוץ הלפיד המסורתי, שנערך מדי חנוכה. הרצים, שיצאו יבשים מביתהספר לקציני ים - כ"ג יורדי הסירה - שבעכו, הגיעו רטובים מאד לבסיסם בחיפה. בשביל מה כל זה? בשביל המסורת, אלא מה. צילום: צביקה רוגר

כמות החשיש הגדולה ביותר מזה אי-פעם נתפסה על-ידי דבור מאשדוד במהלך סיור בט"ש

למכמורתנים העזתיים המוכרים לנו, חרטומו לא כלל את כל העיטורים הצבעוניים". הדבר הבא שאובחן היה עשרות שקים על הסיפון מתוכם ביצבצו אבובים. ישראל: "איך ששאלנו אותם מה יש בשקים הצהירו כי זה חשיש. הפתעתם היתה כנראה גדולה מאד; הם לא ניסו להתנגד". במכמורתן היו 140 שקים ובתוכם אבובים מלאים בחשיש; הכמות שנתפסה היא 5 טון. בדבור מרוצים מאד. לא הם היו אמורים לצאת לסיור הזה באותו בוקר, וההודעה נחתה עליהם בשבת בערב. "זה מה שמוכיח שלדבור יש כתובת..." מסכם גידי.

הדבור שהיה בסיור בט"ש, עלה בשעות אחר-הצהרים על עקבותיה של מטרה לא מזוהה. "כשיצאנו לים באותו בוקר", מספר סגן גידי מפקד הדבור, "היה מזג-אוויר גשום וים גבוה. אחר-הצהרים השתפר קצת וכך גם נתאפשר הגילוי". הדבור ניגש לזיהוי הכלי, כאשר אותה מטרה בלתי מזוהה היתה כ-20 מייל מהחוף. ישראל, סגן מפקד הדבור מספר: "היה כבר חושך, הם לא ראו אותנו. רק בקושי הבחנו במכמורתן (סירה לדיג רשתות). התקרבנו אליהם, הכלי היה חשוד ביותר - לא היו לו אורות ניווט, לא היה עליו ציוד לדיג, ובניגוד

ה"דבורה", שעתידיה להחליף את ספינות ה"דבור" ככלי בט"ש, נמצאת כבר על פסי הייצור ותמסר בקרוב לחיל-הים

בקרב יפתח קורס קציני כוח-אדם מתקדם

בתפקידם, ויתרת-שרות זהה. הסיבה לפתיחת הקורס החדש היא ההכרה בעובדה כי קציני כוח-האדם אינם עוברים כל השתלמות בתקופה שבין סיום הקורס הבסיסי ועד הגיעם לדרגת רס"ן לפחות. ההתקדמות הרבה שחלה בצה"ל, ומורכבות הטיפול בכוח-האדם בחיל, מחייבת מתן הכשרה כזו ובהתאם לכך ניבנה הקורס.

■ רענן צ'רבינסקי

קורס מתקדם לקציני כוח-אדם פותח באחרונה ומחזור ראשון ייפתח בפברואר-מרץ '88. במסגרת הקורס, שיימשך כששה שבועות וחצי, יילמדו נושאים הקשורים להכרת החיל, כוח-האדם בו ומסגרותיו, לימודי מחשב, מנהל, מנהיגות, מדע-ההתנהגות ועוד. לקורס, שייערך בבי"ס לפיקוד ימי (פי"מ) בבח"ד, ייצאו קציני כ"א בדרגות סגן-סרן, בעלי ותק של שנה לפחות

ה"דבורה" עברה משלב התכנון לשלב הביצוע. ברמת"א - מפעל התעשייה האווירית בבאר-שבע, נמצאת על פס הייצור הדבורה הראשונה, אשר תמסר לחיל-הים בקרוב. כבר עתה נערכים בחיל לקליטתה. במפקדת חיל-הים כותבים אוגדן הפעלה מבצעית לכלי, שעיקרו הוא הסבתו של אוגדן ה"דבור" לכלי מהיר יותר וגדול יותר. פרק המכונה ישתנה לחלוטין, ובימים אלה יצאה משלחת לאחת ממדינות אירופה, שם מיוצר מנוע הדבורה, כדי ללומדו ולהתאמן על מערכותיו. עתה כבר יודעים מי יהיה מפקד הדבורה הראשונה; הציף המיועד נמצא עם המשלחת בחו"ל.

■ רותי רודנר

יום הדרכה - השלישי מסוגו נערך בבה"ד בסימן 'תוכנית הכשרת המדריך'

לגבי השיפור המקוה ברמת ההדרכה. התוכנית הוצגה לאחרונה בפני ראש מה"ד וזכתה לשבחיו באומרו כי "לצה"ל הגדול יש עוד הרבה מה ללמוד מחיל-הים בנושא".

■ רותי רודנר

האימון של הבה"ד, הענקת תעודות הצטיינות ושרוכי קידום, ובסופו - הופעה של דני ליטני שהתקבל בהתלהבות גדולה. בחוליית פיתוח הדרכה עובדים עכשיו על קבלת משווא מהחניכים

יום-ההדרכה השלישי בבה"ד עמד בסימן ביסוסה של התוכנית להכשרת המדריך, והיכנסותה לתלם של שגרה. היום כלל הרצאה מפיו של אלוף (מיל.) שמואל טנקוס על הקמת חיל-הים, ביקור המדריכים במתקני

פרויקט חדש בחיל מכשיר קצינים מדרגת סא"ל ומעלה בנושאי אירגון וניהול

ההשתלמות ומספר קצינים אף נרשמו פעם נוספת. (...)
■ רענן צ'רבינסקי

אישי או דרך הזמנת ההשתלמות עלידי מפקד היחידה. עד כה החקבל בענף מד"ה משוב חיובי מאד על

במסגרת פרויקט חדש בו הוחל השנה, עובדים קצינים בכירים בחיל, מדרגת סא"ל ומעלה, השתלמויות בנושאי ניהול ואירגון. במטרה להעשיר את ידע הפיקוד הבכיר בנושאים אלו, אשר אינם ניתנים בהרחבה בקורסים הצבאיים הרגילים, פיתח ענף מדעי ההתנהגות, בשיתוף ענף פרט, מתכונת השתלמות בת יומיים.

ההשתלמות נערכת בבית-הארוחה נוה-אילן בירושלים, והתכנים מועברים עלידי אנשי ענף מד"ה בחיל. הקצינים היוצאים להשתלמות יכולים לעשות זאת על בסיס רצון

תוכניות חדשות

ללימודי נגדים

וקידומם בחיל-הים

מגמה חדשה להוצאת נגדים ללימודים החלה השנה בחיל ותיגדל בשנה הבאה. בשנת-העבודה הנוכחית יצאו נגדים רבים ללימודי הנדסאות, טכנאות והעשרה. כעת עושים כמה עשרות נגדים בלימודים במוסדות להשכלה טכנולוגית במיכמורת. בשנת-העבודה '88 מתוכננת הגברת השתתפות הנגדים בלימודים, והוספת לימודי תעשייה וניהול. נגדים אשר לא השלימו 10 שנות לימוד (סביב 4 אחוזים בלבד מנגדי חיל-הים), יצאו לקורסי-מוקדמות לבגרות. גם מספרן של סדרות החינוך לנגדים הוכפל השנה.

אישור תקציבים למטרה זו הביא לעריכת סקר, שהעלה כי רוב הנגדים המעוניינים בלימודים נמנים עם אוכלוסיית המקצועות הטכניים. לפיכך המגמה הינה להוציא ללימודים נגדים מקבוצה זו.

כעת שוקד מספן כוח-אדם על תיכנון מסלול-קידום לנגדים בכל המקצועות. כבר בשנה הנוכחית הוחל בתיכנון שיבוץ יזום של הנגדים ביחידות ובתפקידים השונים, כך שניתן יהיה לתכנן שיבוצים לשנה מראש. בעתיד הקרוב ידע כל נגד מהו המסלול האופטימלי למקצועו, כולל תפקידים, קידום ולימודים.

■ רענן צ'רבינסקי

בית-ספר פי"מ פתח לחניכיו מסלול העשרה אקדמי בשיתוף אוניברסיטת חיפה

אשר יעזרו להם בעבודתם. הקצינים, כך מספר מפקד בית-ספר פי"מ, קיבלו הוראה להיות התלמידים המצטיינים בכיתה. הם חייבים לעמוד בכל המטלות כסטודנטים מן המניין, ודבר זה גלף בחשבון בבחירת אופי השיעורים, בד"בבד עם המסגרת העמוסה של פי"מ. אוניברסיטת חיפה מצידה, מעוניינת לחזק את קשריה עם הצבא, ולתת ביטוי לנוכחות הקצינים בין כותלי המוסד. הסימסטר הנוכחי הוא נסיוני ואחריו יערכו שיחות להפקת לקחים ובדיקת התוכנית כולה.

הפרק הכללי בקורס פי"מ הורחב השנה והוא נערך בשיתוף אוניברסיטת חיפה. החוגים הניתנים באוניברסיטה עלידי מרציה, מהווים נקודות זכות עבור החניכים לקראת תואר אקדמי ראשון. תחת הסדר זה צובר החניך 14 נקודות זכות במהלך סימסטר אחד.

החוגים המוצעים כוללים: מבוא לתקשורת המונים, גיאוגרפיה של המזרח-התיכון, הקונפליקט היהודי-ערבי וההתנדבות לצבא הבריטי במהלך מלחמת העולם השנייה. הכוונה, בצד העשרה והרחבת אופקים, היא לתת לקצינים כלים

נבחרת חה"י זכתה בפעם השנייה ברציפות באליפות כושר צה"לית

עבודה בבי"ס-חובלים. היא כוללת ספורטאים מצטיינים כדוגמת רס"ן **כספי** מב"ח, מרתוניסט, שמתכוון עכשיו ל"טריאטלון" באילת - שחייה, ריצה ואופניים בבת-אחת; ודוגמת **סג"מ דקל** מהסט"לים, שהישגו האישי, מיקם אותו במקום הראשון בצה"ל. "הנצחון הפעם", אומר מאיר, "לא היה מובטח. עמדו מולנו נבחרות חזקות של חטיבה-7 ובית-הספר לטיס; ובכל זאת כמו בשנים הקודמות הגיע חיל-הים ראשון". מה לחיל-הים ולניווט, אלונקות, ריצת 3000, זחילה וכ"י אוחנו לא יודעים, אבל...

וחוץ מזה, הדליף לנו מאיר, נבחרות הבנים והבנות שיתפו פעולה יפה מאד ביחד, וכבר אפשר לראות ציוותים משותפים...

■ רותי רודנר

פעם אחת, אולי היינו חושבים שזה מקרי, שהרי חיל-הים עשה את הבלתי-אפשרי, ניצח את נבחרת הגדנ"ע בקליעה, שבר מסורת של שבע שנים.

"הישג הנבחרות (בנים, בנות) הוא פונקציה של אימונים ורצינות", אמר **מאיר**, קצין ספורט חילי, שאגב מציין את השתתפותה הפעילה של **סא"ל שואלי**, קצינת חך-חילית.

אבל פעם שנייה? כן, כן, יום אחרי (חמישי 22/10), זכתה נבחרת חיל-הים, שהורכבה מאנשי ב"ח וחובלים, במקום הראשון באליפות צה"ל בכושר קרבי. "תחרות פתע" שמצאה את הנבחרת מאומנת היטב.

מאיר מספר שעם הגעת ההתרעה על קיום אפשרי של תחרות כזאת, מתכנסת הנבחרת לחודשיים של

אפילו

מאת ג'ורג'ו רקח

טביעתה של אונית הנוסעים הבריטית "טיטאניק", לפני 75 שנה, היתה אחד האסונות הגדולים ביותר שהתרחשו אי פעם בים. עם ה"טיטאניק" ירדו למצולות הים כ-1500 מנוסעיה ואנשי צוותה. הידיעות על האסון גרמו אז לזעזוע עמוק בדעת הקהל, והיה להן הד עצום בכל העולם. סיפור טביעתה נעשה מקור לאין ספור ספרים ואגדות ועודנו מקרין מין קסם שקשה להימלט ממנו. אולי מפני שבחלוף הזמן נעשתה ה"טיטאניק", בעיני רבים, לסמל השנים שקדמו לפרוץ מלחמת העולם הראשונה ושכוננו אתרי כח, במבט נוסטלגי ופיוטי, "לה בל אפוק" ("התקופה היפה").

סיפורה של ה"טיטאניק" נתפס כסיפור של אוניה גדולה ומפוארת החוצה בביטחון גאה את הים, כשעל סיפונה חוגגת ומבלה, ללא צל של חשש, חברה נוצצת, לקראת התנגשות גורלית עם קרחון, בלב הלילה, במים המקפיאים של האוקיינוס האטלנטי הצפוני

מאופן זה של הצגת סיפור האוניה נובעת אולי הסימליות שמצאו רבים באסון ההוא. "הטיטאניק" – יכתוב 50 שנה מאוחר יותר הבריטי וולטר לורד, בספר המתאר את טביעתה 'הלילה עודנו נמשך', "הינה נקודת הזמן במאה הזאת שבה איבדו האנשים את ביטחונם ותמימותם ואת אמונתם ביכולתו של האדם למצוא תשובה לכל השאלות". טביעתה, אמרו רבים אחרים, היתה כמו אות ראשון של סערה המתקרבת באירופה, שבמהלכה נשפך דמו של דור שלם, ובסיומה יצאה היבשת בפנים אחרות ובשינויים עמוקים גם בהרכבה החברתי והערכי. בבוקרו של העשירי באפריל 1912, לא היתה לאיש מאלפי הבריטים שהתאספו בנמל סאות'המפטון הרגשה של אסון מתקרב; הרגשה שקפורים ימיה של האוניה הגדולה אותה באו לראות בצאתה מן הנמל בהפלגת בכורה לג'ורג'טאון. במשך שבועות רבים שקדמו ליום ההוא, התמלאה העתונות הבריטית בדיווחים מפורטים על ה"טיטאניק"; על גודלה ועל הפאר שבה. נמסר שהאוניה היא בלתי ניתנת לטביעה, למרות שטענה זו לא נשמעה מפי בונייה או בעליה – חברת הספנות "וויט סטאר". ל"טיטאניק", כפי שדווח, היו 53,210 טון דחי, אורכה היה 269 מטר, רוחבה 28.6 מטר, וגובהה מן השדרית עד לקצה של ארבע המעשנות היה 53.4 מטר. לצורך השוואה: היא היתה המקביל של בנין בן 11 קומות. בשעות שקדמו ליציאתה מהנמל, הביאה רכבת מיוחדת מלונדון חלק מנוסעיה העשירים. הם ייצגו את

את דיגלה של בריטניה ולסמל את עוצמתה של האימפריה. פיקד על ה"טיטאניק" **הקפטן אדוארד ג' סמית** בן ה-62, זאב ים ותיק. בתום הפלגת הבכורה, הוא התכוון לסיים את הקריירה שלו אחרי 22 שנות שירות בים בחברת "וויט סטאר" ולצאת לגימלאות.

צפירות חגיגיות של האוניות העוגנות בנמל ומחאות כפיים של אלפי סקרנים ליוו את יציאתה של ה"טיטאניק" מנמל סאות'המפטון. לאחר עצירה קצרה מול נמלי שרבורג שבצרפת, וקווינסטאון שבאירלנד, על-מנת להעלות עוד מטענים ונוסעים נוספים, החלה האוניה את דרכה לכיוון היבשת החדשה. ביום החמישי להפלגה, ה-14 באפריל, יום א' בשעה 9.00 בבוקר, קיבל האלחוטן **ג'ק פיליפ** שדר מן האונייה "קרוניה" בו נמסר על "קרחונים ושדות קרח ב-42° צפון לבין 49°-51° מערב". לא היתה זו האחרונה האחרונה שהתקבלה במשך אותו יום. בשעה 14.40 דיווחה האוניה ההולנדית "**נורדאם**" על "קרח רב" באותן קואורדינטות שנמסרו קודם לכן על-ידי ה"קרוניה", ועד לשעות הערב התקבלו שדרים נוספים המתריעים על קיומם של שדות קרח בנתיבה של ה"טיטאניק".

שעות היום עברו על הנוסעים ללא ארועים מיוחדים ומוג האויר היה שקט. לקראת הערב החלה הטמפרטורה לרדת במהירות. היה זה אחד הסימנים של קרח מתקרב. על-פי הוראות של הקפטן סמית, שינתה האוניה את מסלולה במקצת לכיוון דרום. הגיע הערב, החשיכה ירדה, תרועה של חצוצרה הזמינה את הנוסעים לחדרי האוכל. בערב ההוא היה הקפטן סמית אורה כבוד על שולחנם

ה"מי ומי" של החברה הגבוהה האנגלו-אמריקאית בימים ההם. העשיר ביותר ביניהם היה ללא ספק **הקולונל ג'ון ג'ייקוב אסטור** בן 47, נין לסוחר פרוות שהכפיל את עושרו על-ידי רכישת נכסי דלאווידי, בעיקר בתימלון. אסטור היה זמן לא רב לפני ההפלגה במרכזה של שערוריה פיקנטית, כאשר התגרש מאשתו המבוגרת כדי להתחתן עם צעירה בת 18. עם אשתו החדשה הוא התכוון לחזור לארה"ב לאחר נסיעה חורפית ממושכת במצרים ובאירופה. נוסע אחר היה **בנימין גוגנהיים**, נער שעשועים ונצר למשפחה בעלת מיכרות. כן היו **איידור שטראוס** ואשתו **אידה**: הוא היה בעל "**מייסי**" חנות הכליבו המפוארת והגדולה ביותר בעולם. לרשימת העשירים השתייך גם **ג'ורג' וינדר** מפילדלפיה, עם אשתו ובנם בן ה-27. עושרה של משפחה זו נבע מבינייתן של חשמליות. לצידם של בעלי הממון הללו נמצאו גם בנקאים ואנשי תעשייה ידועים. בין נציגי האצולה היו **סר קוסמו ולידי דאף גורדון** – הוא בעל תואר אצולה בריטי, היא מעצבת אופנה ידועה ובעלת חנויות בפרז ובניוירוק. היו גם אישים ידועים אחרים כמו **המייג'ור ארציבל באט**, יועצו הצבאי של נשיא ארה"ב – טאפט, וידידו הקרוב של **תיאודור רוזבלט**.

אך בין 1300 נוסעי ה"טיטאניק" לא היו רק אנשי החברה הגבוהה; למעשה הרוב הגדול כלל מהגרים שחיפשו את מזלם בחיים חדשים באמריקה, אנשי המעמד הבינוני כמו סוחרים, מורים ובעלי מקצועות חופשיים. ציבור מגוון זה ייצג נאמנה את כל שכבות החברה. הדבר התבטא גם באופן בו חולקו המגורים: בתחתית האוניה שוכנו מעוטי

לפתע הבחין פלייט שמשו נמצא על מסלולה של האוניה. הוא הפעיל מייד את פעמון האזהרה שהיה בגשר הפיקוד והרים את שפורפת הטלפון. "מה ראית?" שאל בשקט אחד הקצינים, "קרחון ממולנו" השיב פלייט

של גב' ומר וינדר. בין המוזמנים, שנבחרו בקפידה, היו כמה מן האנשים הבולטים של החברה הפילדלפית. בזמן שהקפטן סעד עם משפחת וינדר מסר האלחוטן **הרולד ברייד** אתראה נוספת לגשר, שהגיעה מהאוניה "**קליפורניה**" שהפליגה לפני ה"טיטאניק" באותו מסלול עם סטיה קלה כלפי צפון. בשדר דיווח מפקדה של ה"קליפורניה", **הקפטן סטנלי לורד**, על שלושה קרחונים גדולים הנעים דרומה. בשעה 21.00 נפרד קפטן סמית ממארחיו ועלה לגשר הפיקוד. הוא דיבר עם הקצין השני, **צ'רלס לייטהולד**, שהיה אז תורן משמרת, על תנאי מזג האויר. שניהם הסכימו, שהירידה הפתאומית של הטמפרטורה יכולה להיות סימן לכך

היכולת, באמצע – אלו המיועדים למחלקה השניה ובסוף, בסיפונים העליונים, כמו הדובדבן שעל הקצפת, המגורים המפוארים של המחלקה הראשונה, המעוצבים על-פי סגנונות שונים כגון לואי ה-15 והמלכה אן. ברבים מן האולמות הציבוריים היו הקירות ספוגי עץ. היו גם חדר-כושר, בית-מרחץ תורכי, בריכת-שחיה וכמובן מסעדות ובתי-קפה. גם מגורי הנוסעים במחלקה השלישית היו ברמה גבוהה מזו המקובלת באותם ימים.

השם "טיטאניק" (שפירושו 'הענק'), אמרו רבים בסיפוק, ביטא נאמנה את גדולתה ותפארתה של האוניה שאמורה היתה לשאת בגאווה

שהאוניה נכנסה לאזור של קרחונים. סמית נפרד מלייטהולד באומרו: "אם יתעוררו ספיקות כלשהם, תודיע לי מיד. אני אהיה בפנים". הים היה שקט ורגוע. סמית לא מצא צורך בהאטת המהירות שהיתה באותה שעה 20 קשר.

בינתיים, החליף ג'ק פיליפ את ברייד בחדר האלחוט. נוצר גם קשר אלחוטי ראשון עם תחנת הרדיו **בקיפרייס**, תחנה שמוקמה על הקצה הדרום-מזרחי של ניו-פאונדלנד בקנדה. הדבר איפשר לפיליפ להתחיל לשדר חלק מן המברקים שהצטברו במשך היום. פיליפ היה כה עסוק בעבודתו, עד כי בשעה ששידרה ה"קליפורניה" את אזהרתה האחרונה, הוא ציווה עליה להפסיק את השידור: "שתוק, אני עסוק, אני עובד עכשיו עם קייפרייס". ה"קליפורניה", שהיתה במרחק 19 מייל מה"טיטאניק", נתקלה כבר בשדות הקרח, נעצרה והתכוונה לחדש את הפלגתה עם אור ראשון.

בשעה 23.40, ספרו הצופים **פרד פלייט ורג'ינלד לי** בעמדותיהם שב"טיטאניק" את הדקות שנותרו להם עד לסיום משמרתם והחלפתם, כדי שיוכלו לחזור לתאיהם החמימים. הם היו ללא משקפות, אשר הונחו במקום לא נכון כאשר עזבה האוניה את סאות'המפטון. לפתע הבחין פלייט שמשו נמצא על מסלולה של האוניה. הוא הפעיל מייד את פעמון האזהרה שהיה בגשר הפיקוד והרים את שפורפת הטלפון. "מה ראית?"

לשדר את אותות המצוקה "CQD" שהיו אז בתוקף. מאוחר יותר הם שידרו גם את אותות המצוקה החדשים "SOS", והיה זה אחד המקרים הראשונים שנעשה בהם שימוש. בין המשיבות לקריאות המצוקה היתה האונייה "קרפצייה", שהיתה במרחק של 58 מייל, ואשר שינתה מיד גתיב והפליגה במלוא

האוניה. 15 מחיצות אטומות למים חילקו את תחתית האונייה ל-16 מדורים. היא תוכננה כך שתוכל לשוב כאשר שניים ממדוריה מוצפים. כמו כן, היא יכלה להינצל במידה שארבעה ממדוריה הראשונים היו מוצפים, אך לא במצב שהמדור החמישי מתמלא מים, כי אז היו עוברים גם למדור הסמוך ובהדרגה לאלה שאחריו.

לרוע המזל, האלחוטן היחיד של ה"קליפורניה", האונייה הקרובה ביותר ל"טיטאניק", ירד לתאו כחצי שעה לפני השידור. הקצין השני, סטון, שהיה תורן משמרת על גשר ה"קליפורניה", הופתע לראות הבזקים לבנים של פצצות תאורה ששוגרו מהאוניה שנראתה באופק. הוא ניסה לייצר צור עימה קשר באמצעות מנורת מורס אך נותר ללא מענה

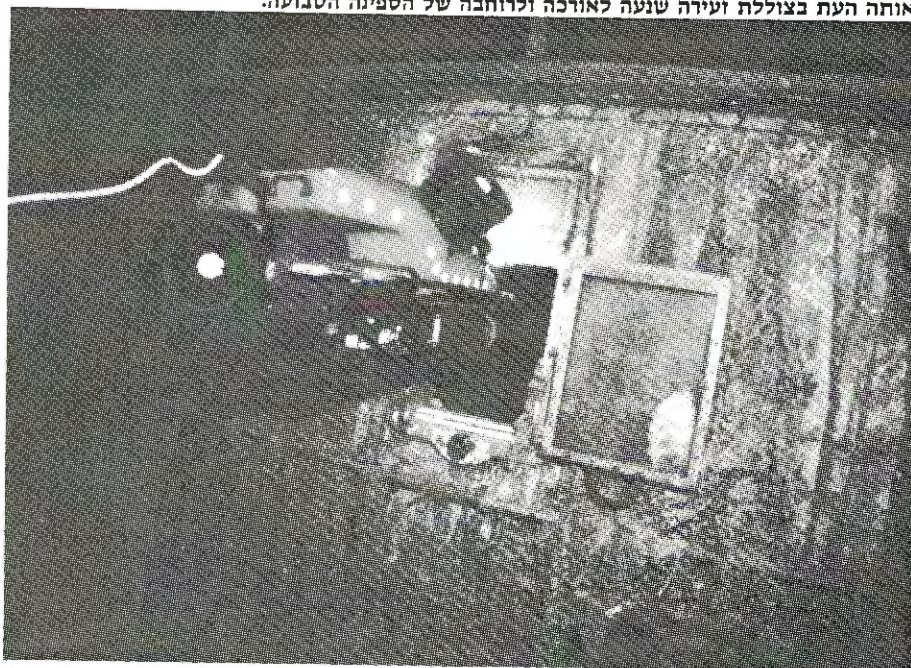
המהירות לכיוון ה"טיטאניק". לרוע המזל האלחוטן היחיד של ה"קליפורניה", האונייה הקרובה ביותר ל"טיטאניק", ירד לתאו כחצי שעה לפני השידור. הקצין השני, סטון, שהיה תורן משמרת על גשר ה"קליפורניה", הופתע לראות הבזקים לבנים של פצצות תאורה ששוגרו מהאוניה שנראתה באופק. הוא ניסה ליצור עימה קשר באמצעות מנורת מורס אך נותר ללא מענה. סטון דיווח על הארוע לקפטן לורד שהיה בתאו, וממנו קיבל הוראה להמשיך בנסיונותיו. כל הנסיונות נשארו ללא מענה. בשעה 01.40 ראה סטון שלושה הבזקים נוספים, ובין השעות 2.00 ו-2.20 נעלמה האונייה מן האופק. רק מאוחר יותר נודע סוף־סוף ל"קליפורניה" על האסון שהתרחש לא הרחק ממנה, אולם זה כבר היה מאוחר מדי מכדי להציל את הנוסעים

להערכת המהנדס אנדריוס לא נותרו יותר משעה וחצי עד שעתיים לטביעתה המוחלטת של האונייה. לקפטן סמית היה גם ברור שרק חלק מהנוסעים יכול להינצל, מכיון שכמות סירות ההצלה הספיקה ל-1178 איש בלבד (וגם מספר זה של סירות היה מעבר למה שקבעו אז התקנות). סמית ציווה להכין את הסירות. לנוסעים המבוהלים והמבולבלים נאמר להתרכז בנקודות האיסוף שהיו מול הסירות. על־פי המסורת, העדיפות הראשונה ניתנה לנשים ולילדים. לקצינים חולקו אקדחים עלי־מנת שיהיה בידיהם אמצעי להשלטת סדר במקרה של מהומות ונסיונות של נוסעים לעקוף את התורים. השעה היתה 12.05 והמים כבר הגיעו לגובה של 10 מטר, כאשר החלו שני האלחוטנים פיליפס ובריידי

חלקי העץ נרקבו מזמן ונשארה רק מסגרת המתכת של כיסא הסיפון. המונח שם, 12,500 אלף רגל מתחת לפני המים

שאל בשקט אחד הקצינים, "קרחון מולנו" השיב פלייט. תגובתו של הקצין הראשון מורדוק היתה מיידית: הוא הורה לחדר המכונות לעצור ולנוע אחורנית, ובאותה עת הפעיל את המנוף הסוגר את כל הדלתות של המדורים האטומים למים בתחתית האונייה; להגאי ניתנה הוראה לסובב את ההגה "ימינה חזק" כדי שהאוניה תפנה שמאלה. אך היה זה מאוחר מדי.

התמונה, כפי שמופיעה פה, הצטיירה על אחד ממסכי הטלוויזיה של "אטלנטיק II" - אוניית החיפוש. זהו מתקן וידאו תת־ימי משוכלל שהונחה לתוך שבריה של הטיטאניק על־ידי צוות חוקרים ששהו אותה העת בצוללת זעירה שנועה לאורכה ולרוחבה של הספינה הטבועה.

ההתנגשות כמעט שלא הורגשה בגשר. מספר דקות מאוחר יותר נעצרה ה"טיטאניק". רוב הנוסעים כלל לא היו מודעים למתרחש. אלה שישבו באולם הקריאה של המחלקה הראשונה, כדי לעשן עוד סיגר ולשתות את הכוסית האחרונה לפני השינה, הרגישו בכעין חיכוך ורעידה קלה. כמה נוסעים יצאו לסיפון אך חזרו מייד פנימה בגלל הקור, אחרים המשיכו לרדת לתאייהם. שונה היה המצב בתחתית האונייה; שם הורגשה ההתנגשות היטב. בחדר הדוידים הקדמי נשמע רעש גדול כמו "שאגת רעם" וזרם אדיר של מים קרים פרץ פנימה.

עשרים דקות מאוחר יותר כבר ידע הקפטן סמית שלא ניתן לעצור את התפשטות המים. גורלה של ה"טיטאניק" נחרץ. למסקנה זו הוא הביע לאחר בדיקת הנוק עם המהנדס תומס אנדריוס, המתכנן הראשי של

שנותיו על סיפונה של ה"טיטאניק".
ועדת חקירה בריטית שחקרה את
האסון מצאה את קפטן לורד אשם
ב"רשלנות פושעת". לורד מצידו טען
תמיד שהאוניה שנראתה בלילה ההוא
לא היתה ה"טיטאניק".

לקפטן סמית היה ברור שרק חלק מהנוסעים יכול להנצל, מכיוון שכמות סירות ההצלה הספיקה ל-1178 איש בלבד (וגם מספר זה של סירות היה מעבר למה שקבעו אז התקנות). סמית ציווה להכין את הסירות. על-פי המסורת, העדיפות הראשונה ניתנה לנשים ולילדים

ה"טיטאניק" נותרו מפוזרות סירות הניצולים. בחשכה נשמעו גם קריאות נואשות לעזרה של אנשים שנשארו במים. "הזעקות נשמעו כמו בכי ארוך ומתמשך" סיפר טייר. אט אט נדמו גם קולות אלו. זמן רב בטרם עלה השחר ושתררה דממה במקום. 2227 איש הפליגו על ה"טיטאניק"; רק 705 הצליחו להגיע ליבשת החדשה. כל היתר ניספו באסון.

73 שנה מאוחר יותר, הצליחה משלחת מדע צרפתית לגלות את שרידיה של ה"טיטאניק" על קרקעית הים בעומק של 13,000 רגל, קרי - 3,950 מטר. מהצילומים שנעשו שנה מאוחר יותר על-ידי משלחת אמריקאית, שבראשה עמד המדען **רוברט בלארד**, התברר שהאוניה נשברה לשניים בעת הטביעה. החלק של החרטום שמור היטב והוא נמצא במרחק של כ-550 מטר מן הירכתיים; חלק זה הרוס כמעט לחלוטין. מן התמונות, שצולמו באמצעות רובוט שהצליח לחדור גם לבטן האוניה, התברר שהחלקים המתכתיים לא נאכלו והם עדיין שמורים היטב. כך לדוגמה נמצאו סירי בישול נקיים לחלוטין וברישימוש. על הקרקעית נמצאו בין היתר גם זוג נעליים, אך מעצמות נוסעיה האומללים לא נותר דבר.

בחודש יולי האחרון הצליחה משלחת צרפתית אחרת להגיע אל שרידי האוניה במטרה לחפש ולמנות כל מה שיש בו ערך. הדבר גרם - ובצדק - לסערת רוחות ציבורית, בעיקר בקרב צאצאי הניספים. ה"טיטאניק", שנחה מזה 75 שנה על קרקעית הים, הינה 'קבר אחים' וכך היא צריכה להישאר.

(כתבה זו מתמצתת פרק מספרו של ד"ר רוברט בלארד, המשחזר את טביעתה של ה"טיטאניק" וספרו של וולטר לורד "הלילה עודנו נמשך").

מסירותם והודיע להם "שעתה הגיע הרגע בו על כל איש לדאוג לעצמו". אותו מסר העביר אף לשאר אנשי הצוות שפגש. לאחר מכן חזר לגשר כדי להמתין לסוף. לפי עדותו של אחד הניצולים, נראה המהנדס אנדריוס יושב על אחת הכורסאות באולם הקריאה של המחלקה הראשונה כשהוא בוחה בחלל. רגעה האחרונים של ה"טיטאניק" תוארו על-ידי הנוסע ג'ק טייר שקפץ לים מספר דקות לפני שקיעתה: "האוניה נראתה בוחה ובלטה בלילה כאילו עלתה באש. המים הגיעו כבר לבסיס המעשנה הראשונה. ההמון נראה כאילו נדחף אחורנית יותר ויותר לכיוון הידרכתיים. מבטן האוניה נשמעו רעמים ורעשים של חפצים נופלים ונקרעים. פתאום נבקע כל המבנה העילי אחרי אמצעיתו והתכוף כלפי מעלה".

ג'ק טייר, שנאסף על-ידי אחת הסירות, המשיך בתיאורו: "הסיפון היה מופנה כלפינו. יכולנו לראות קבוצות מבין כ-1500 איש נאחזים בכל דבר כמו זבובים, רק על-מנת ליפול בזוגות או ביחידים לתוך הים. החלק הגדול של האוניה יצא מן הים עד שהגיע לשיפוע של 65-70 מעלות, ואז היא נראתה עוצרת לרגעים מספר, כאילו ממתינה למשהו. בהדרגה היא סובבה את הסיפון הרחק מאיתנו, כאילו רצתה להסתיר מעינינו את המראה הנורא". ברגעים אחרונים אלה חתרו האנשים שהיו על הסירות המתקפלות בכל כוחם במטרה להתרחק עד כמה שניתן מן האוניה הטובעת. "הסתכלתי למעלה", מסיים טייר, "וראיתי שהיינו כמעט תחת אחד הפרופלורים שלה. לרגע חששתי שהם ייפלו עלינו. אחר-כך היא גלשה והתרחקה מאיתנו בשקט והלאה לתוך הים".

בקרבת המקום בו טבעה

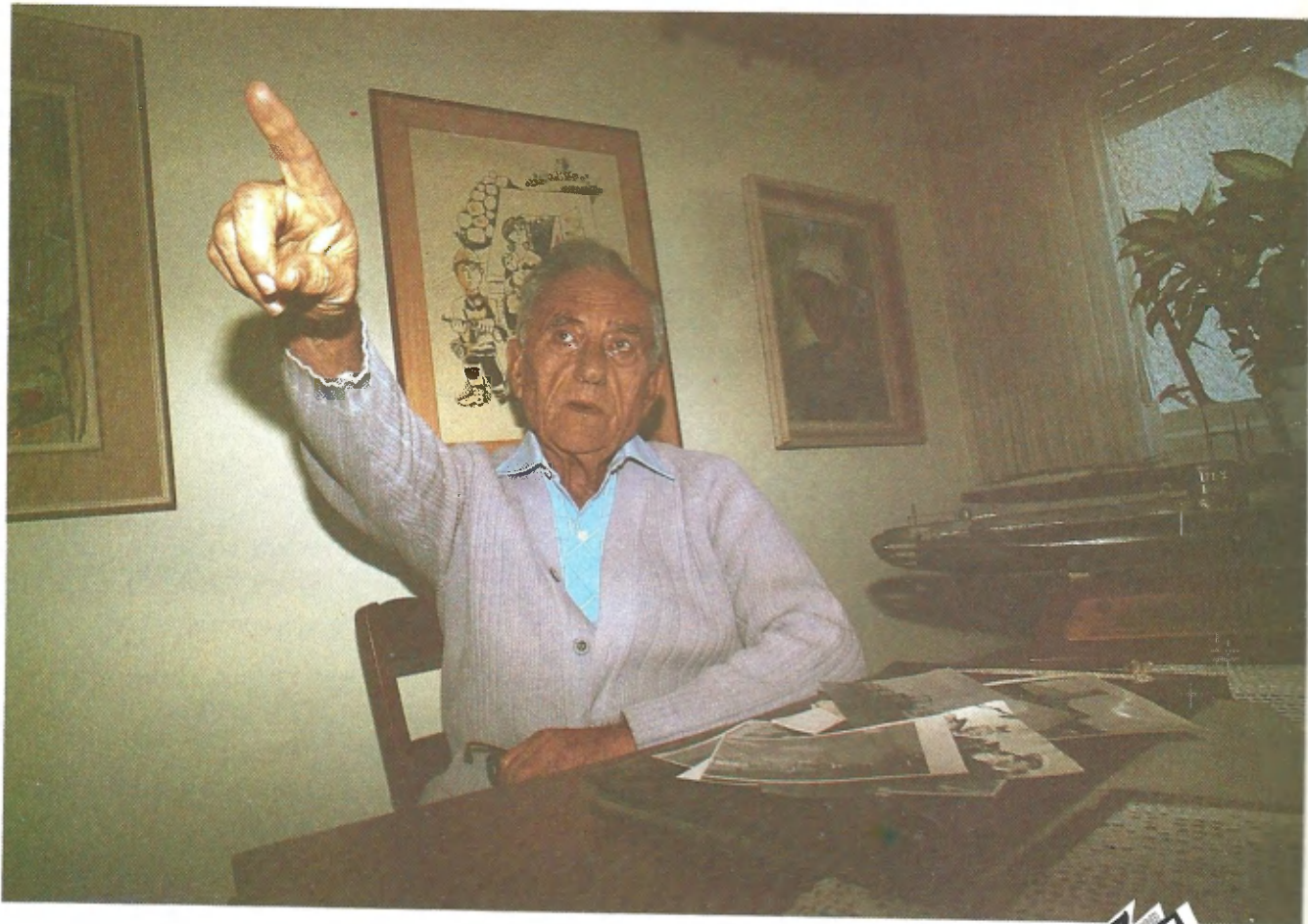
בינתיים המשיכו פעולות הפינוי של הנוסעים על ה"טיטאניק" במלוא המרץ. אלה לא התנהלו באופן מאורגן; הסירה הראשונה שהורדה לים כללה רק 28 איש, ביניהם כמה גברים, כשהקיבולת שלה מתוכננת ל-65 איש. סירה נוספת שהורדה לים הכילה 22 איש בלבד, ביניהם סר קוסמו, לידי דאף גורדון ו-7 אנשי צוות. בלב האוניה התקשו נוסעי המחלקה השלישית להגיע לסיפון. אלה שהצליחו, עשו זאת אחרי שעקפו או שברו את המחסומים שהפרידו בין המחלקה השלישית לראשונה. במהלך הפינוי המשיכה תזמורת האוניה לנגן. נגינה טבעה עם ה"טיטאניק". נראה שברגעים האחרונים ניגנה התזמורת ואלס מהאופרטה "האלמנה העלזיה", שהיתה אז מאוד פופולרית. עד ליום הזה לא תמצא שום תזמורת בים שתהיה מוכנה לנגנו שוב.

היו גם מקרים רבים של נשים שהיססו להיפרד מבעליהן. כך עשתה הגב' **אידה שטראוס**; לאחר שכמעט עלתה על אחת הסירות, שינתה דעתה וניגשה לבעלה: "הייתי איתך שנים רבות ולאן שאתה הולך אני הולכת". לג'ון ג'ייקוב אסטור התברר מהר מאוד שלא היה סיכוי להינצל. לאחר שהעלה את אשתו על אחת הסירות ונפרד ממנה ירד לתאו, החליף את בגדיו החמים לחליפת ערב, באומרו "אם עלי למות, אני רוצה למות כג'נטלמן". הוא עלה לאולם הקריאה, התיישב על אחת הכורסאות והמתין בשקט. באותו אולם ישבו מסביב לשולחן ארבעה גברים, ביניהם המייג'ור באט, ושיחקו קלפים מבלי להתייחס למהומה סביבם, כאילו דבר לא אירע. בחדר המכונות המשיכו הגנרטורים לספק אור כמעט עד לסוף. בשעה 2.05 כבר שטף הים את הגשר הקדמי. על ה"טיטאניק" נותרו סירת הצלה אחת ומספר סירות מתקפלות. אלה הורדו לים, ובאוניה נשארו 1500 איש שלא היה יותר במה להצילם.

"כעת, כשכל הסירות היו בים" - תיאר את המחזה וולטר לורד בסיפרו - "ההתרגשות והמהומה נעלמו. מאות אנשים עמדו בשקט על הסיפונים העליונים. הם נראו כאילו רצו להתרחק מן המעקה עד כמה שאפשר". קפטן סמית ירד לחדר האלחוט, הודה לפיליפ וברייד על

"הסיפון היה מופנה כלפינו. יכולנו לראות קבוצות מבין כ-1500 איש נאחזים בכל דבר כמו זבובים, רק על-מנת ליפול בזוגות או ביחידים לתוך הים. החלק הגדול של האוניה יצא מן הים עד שהגיע לשיפוע של 65-70 מעלות, ואז היא נראתה עוצרת לרגעים מספר, כאילו ממתינה למשהו".

בתקופתו קראו לזה "מבצע צימוק"

**בשנים 1960-1954
נגעו הקיצוצים כמעט
בכל תחום:**

**תנאי־שירות, אימונים,
דלק; אפילו רכב
לקצינים בקושי היה.
כל זה למען התעצמותו
של החיל במשחתות,
צוללות ונחתות.
האלוף (מיל.)**

**שמואל טנקוס, סוקר
בעזרתו של שחר לנדאו
את תקופת פיקודו על
חיל־הים**

בית־הספר לחובלים של חיל־הים.
אולם ההרצאות. מול הכיתה ניצב
אלוף (מיל.) שמואל טנקוס. הנושא:
ראשיתו של החיל. איך הכל התחיל.
טנקוס נושא עליו את 73 שנותיו בצור
דה מעוררת הערצה. הדברים בהירים,
ברורים, מרתקים. כמי שעבר על בשר
רו את כל השלבים, אין מתאים יותר
מטנקוס לספר על הימים הראשונים.
ההרצאה הזו היא חלק קבוע מסדר
היום של קורס החובלים. מורשת.

אנחנו יושבים בביתו ברחוב שושנת
הכרמל בחיפה. רחוב שקט, גדוש צמ־
חיה, סמוך מאוד למרכז הכרמל. ממור
צע קומה, אפור שיער, פה ושם נראים
סימני הקרחה. מדי פעם נעזר במשק־
פי קריאה כדי לוודא שהפרטים
מדויקים. הם מדויקים. נאנו למיש־
מע השאלות הראשונות, הבנאליות,
המתבקשות. דברים עליהם כבר חזר
עשרות פעמים בעבר. כשהשיחה גול־
שת קדימה, הוא הופך עירני יותר,
דרך יותר, ולכל אורך הדרך ישיר,
ענייני וגלוי.

**- ב־1954 התמנית כמפקד חיל־הים;
מה בדיוק קיבלת ליד?
"בשתי מלים אפשר לומר שקיבל־
תי חיל פרימיטיבי; זה מתייחס גם**

לרמת הציוד וגם לרמת האימונים.
כל־השיט שלנו היו פריגטות ישנות,
ללא כל מערכות לחימה מודרניות.
באותה תקופה היה אמברגו על מכי־
רת נשק לישראל. אף אחד לא היה
מוכן למכור לנו ספינות מלחמה,
ונאלצנו לעסוק בתפירה והטלאה כדי
להרכיב משהו שמסוגל להגן על הגי־
בול הימי. קנינו גופי אוניות ממלחמת
העולם השנייה, בעיקר כאלה ששימ־
שו נגד צוללות. קיבלנו רק גוף ומג־
עים, וגם הם היו במצב מעורר רחמים.
"במשך הזמן נרכשו מערכות לחימה
מכל הבא ליד, שברובן לא התאימו
לכל־השיט. כך למשל קנינו תותחים
איטלקיים מימי מלחמת העולם הרא־
שונה, עם מערכת בקרת־אש מאוד
פרימיטיבית. עם הציוד הזה היה הסי־
כוי לפגוע במטרה מקרי לחלוטין.

למעשה, היתה רק יחידה אחת
בחיל הים ברמה גבוהה. זו היתה הי־
חידה ללוחמה זעירה, שאתם קוראים
לה היום הקומנדו־הימי. יחידה זו הצ־
ליחה להשיג ציוד פחות או יותר מת־
אים מאיטליה, התאמנה ברמה גבוהה,
וגם עשתה עבודה יפה בלא מעט מק־
רים."

**- רבים סבורים שבימים הראשונים
של צה"ל היה חיל־הים בבחינת בן**

לות לשימוש חיל-הים; מדוע?
 "הצוללות שהיו אז, לא התאימו ללחימה באוניות מלחמה אלא רק באוניות סוחר. אלה היו כלים פרימיטיביים עם מהירות שיט תת-מימית של שלושה קשרים. לא היה להן שום סיכוי בקרב נגד אוניות מלחמה. מכיוון שלא נלחמו באוניות סוחר בהדרגה תי ליסול'ה שזה לא בשבילנו."
 "ואז הובא לדיענתנו שהגרמנים בונים צוללות בנות 100 טון, שאפשר

על החופים. אנחנו היינו צריכים להרוס כיח שהתפיסה צריכה להיות אחרת".
שש השנים שלך בחיל-הים ידועות כתקופת ההתעצמות, תקופת הרכש הגדול; נרכשו משחתות, צוללות, נח"תות; מה קרה פתאום? מישהו במשרד הביטחון השתכנע?

"עוד בתקופה בה היה מוקד לימון מפקד החיל לחצו בנושא המשחתות. הבעיה לא הייתה רק כספית. פשוט לא היה מוכר. לבסוף קיבלנו החלטה לבנות את המשחתות בעצמנו, כמובן באמצעות מספנות בחו"ל. הרמטכ"ל דאג, משה דיין, היה מוכן ללכת על הפרוייקט בתנאי שחיל-הים יתרום כ-40 אחוז מתקציבו השנתי לטובת העניין. הסכמנו והכרזנו על "מבצע צימוק". זה היה הידוק חגורה אמיתי ואכזרי. תנאי-שירות צומצמו; קיצצו באימונים, בדלק, אפילו רכב לקצינים בקושי היה. במקביל ניהלנו משא ומתן עם מספנות באיטליה ובצרפת והתחלנו לגבש את התפישה של המשחתות אותה רצינו לבנות, לה קראנו "אבטיפוס".

"לפתע הגיעה הצעה מפתיעה מהאנגלים. הם מוכנים למכור לנו משחתות מטיפוס "האנט קלאס", אותו דגם כמו ה"איבריה-אל-אוול" המצרית. סירבנו. זה לא היה מה שרצינו. אני זוכר את היום בו קרא לי שר הביטחון **פנחס לבון** ושאל אותי מה פתאום אני מסרב לקבל את המשחתות האנגליות, שיעלו הרבה פחות כסף מאשר פרוייקט האבטיפוס. עניתי ללבון בצורה ברורה: אם אין כסף, עדיף שלא נעשה כלום. כל דולר שנשלם על ה"האנט קלאס" יהיה בור מיותר.

"ואז שוב הפתיעו האנגלים. הפעם הם הציעו לנו לרכוש משחתות מדגם משוכלל יותר - "Z קלאס" - שהתאימו יותר לדרשותינו. הסכמנו וקנינו שתי משחתות: את "יפ" ואת "אי" לת".

עם סיום תקופתך בחיל-הים החל "דור הסט"לים"; התפיסה השתנתה לחלוטין; לא עוד משחתות גדולות, אלא ספינות קטנות ומהירות. מה הביא לשינוי? האם המשחתות עליהן נאבקתם כליכך הרבה שנים היו בעצם טעות?

"בהחלט לא. השתנה דבר מהותי אחד - הטיל. כל עוד לא היו טילים, כלי-השיט הקטנים נושאו טורפדו, לא התאימו ללחימה באוניות מלחמה. לא היה הבדל גדול במהירויות, וכדי להגיע לסיכוי סביר לפגיעה, היה על ספינות הטורפדו להיכנס לטווח האש של האוניה. ברגע שהגיעו הטיילים השתנתה לחלוטין כל תפיסת הלחימה בים, ולכן היה צורך במעבר לספינות קטנות יותר, מהירות יותר עם אמצעי-לחימה מתוככמים יותר".
בוא נעבור לצוללות; השמועות מספרות שכשלאשונה בא אליך יוסי-ל'ה דרור (ז"ל) עם רעיון הצוללות, טענת שזו פנטזיה חסרת סיכוי; בסופו של דבר הסכמת להכניס את הצול-

שמאל טנוקס - תמונה רשמית מימי הפיקוד על החיל

חורג, מקופח, שקיבל הרבה פחות תשומת-לב מאשר חילות אחרים; אתה שותף לדיעה זו?

"אין ספק שלחיל-הים היה קו התחלה נמוך יותר מאשר ליחידות אחרות בצה"ל. היו לכך גם הרבה סיבות אובייקטיביות. לא היה לנו כמעט שום נסיון בלוחמה ימית. היו ימי-אים טובים, לא מעט רבי-חובלים, אבל בצד הלחימתי לא היה לנו מושג. בחילות היבשה המצב היה כמובן שר-נה לחלוטין, וגם לחיל האוויר היו טייסים בוגרי חיל האוויר הבריטי ומתנדבים אחרים. לנו היו אומנם כאלה ששרתו בצבא הבריטי, אבל רק בתפקידים טכניים או בתפקידי מנהל. לה. חוץ מזה, כדי לערוך מבצע ימי צריך צוות שלם, מיומן. לא היה לנו כזה.

"נקודה נוספת שצריך להזכיר בהקשר זה, היא העובדה שכאשר הוקם חיל-הים לא מונה לו מפקד. האדם שהקים את החיל - **גרשון ז'ק** - היה בכלל אזרח. לא קראו לו מפקד חיל-הים אלא ראש שירותי חיל-הים, ול-אף אחד לא היה מושג מה זה אומר. אחריו היה **פול שולמן**, קצין ימי אמריקאי, שנקרא ראש המטה. הוא פעל יותר כמתאם מאשר כמפקד. למעשה **שלמה שמיר** היה הראשון שנושא בתורו ובמשמעות של מפקד חיל-הים. והיה גם המאבק הבלתי פוסק במשרד הביטחון ובמטה הכללי; נאבקנו על יעודו של החיל, על מטרותיו, על תקציבו, על ציודו. כל הזמן הרגשנו שעינינו להוכיח את הצדק שבקיומנו".

אתה מתכוון לומר שבמשרד הביטחון ובמטכ"ל היו כאלה שחשבו שאין כל צורך בחיל-ים?

"אף אחד לא בא ואמר לנו לא צריך אתכם. אבל חשבו שם על גוף מצומצם בהרבה, שעוסק בעיקר בשמירה

על מערכות הלחימה: "כך קנינו תותחים איטלקיים מימי מלחמת העולם הראשונה, עם מערכת בקרתי-אש מאד פרימיטיבית. עם הציוד הזה היה הסיכוי לפגוע במטרה מקרי לחלוטין"

על הצוללות שקנה חיל-הים מהאנגלים: "הן לא התאימו למשימות שיועדו להן מלכתחילה, אבל משום מה, בהיסח דעת ובלי להתכוון לכך, החלטנו לרכוש אותן"

על מלחמת קדש: "מלבד לכידת ה"איבראים-אל-אוואל", לא אישרו לחיל-הים לעשות שום דבר. רצינו להפגין חוף - לא נתנו לנו. רצינו להפעיל את הקומנדרו-הימי - לא אושר. היתה שם מלחמה וחיל-הים לא עשה דבר"

לפרק, להוביל ביבשה ולהרכיב מחדש. אז סברתי שכלים כאלה עשויים להתאים לנו לזירת ים-סוף. נוכל להרוג ביל אותם לאילת ולאיים על השיט המסחרי בתעלת-סואץ.
 "התחלנו לברר ולבסוף הגענו למסקנה שהגרמנים רואים בנו שפני נסיון על כלי שלא נוסה אפילו בצי הגרמני. היו גם ספקות כבדים אם הם

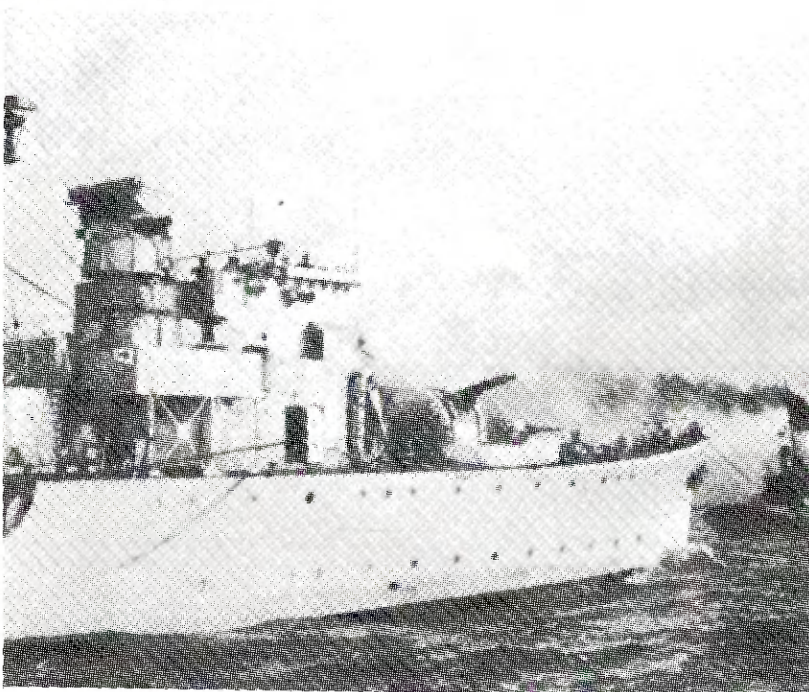
תותח החוף המצרי בראס נצרני, חסם את אפשרויות השיט במימצי טיראן והיה אחד מן הגורמים שהביאו את ישראל לצאת למלחמת "קדש". ברקע – "המוזק" (ק"ק 32) בהגיעה למימציים לאחר הקפת כף התקווה הטובה

נוהגים לזמן לעיתים את הסגל הבכיר במילואים לפגישה בה הם מספרים לנו מה חדש, משאירים אותנו בתמור נה. ברור שהם עושים זאת בעיקר לצרכים מוראליים. הם לא זקוקים לעצות שלנו"

– והשאלה הבלתי נמנעת: איך אתה משווה בין חיליהם בתקופתך לבין החיל היום?

"אין בכלל מה להשוות. נכון שגם היום יש ויכוחים על התקציב, יעוד וסדר-כוחות, אבל היום חיליהם הוא חולייה חשובה בצה"ל. היום יש לנו עם מה להילחם. העובדות מדברות. אם המחבלים אינם מצליחים במשך כל כך הרבה שנים להסתגל דרך הים לחופי ישראל, זה מוכיח שיש לנו חיל ממעלה ראשונה. זה מזכיר לי את שיר חת הפרידה שערכתי עם פרישתי לסי גל הבכיר של החיל. אמרתי להם שחיליהם יוכל תמיד להשיג מה שהוא רוצה, בשני תנאים: שלא יוותר, ושייראה כיודע מה הוא רוצה. אני שמח לומר שזה אכן מה שקרה."

שחר לנדא

ספינת הגר של חיליהם – "כבאית", גוררת את אונית הדגל המצרית – "איברהים אל-אואול" לנמל חיפה

יהיו מסוגלים לעמוד בכל המכלולים הטכניים שהובטחו. החלטנו לרדת מהעניין ואז שוב קפצו האנגלים והצריעו לנו שתי צוללות מתוצרתם. אלה היו צוללות רגילות. אי אפשר היה לפרק ולהרכיבן מחדש, הן לא התאימו לזירת ים-סוף, אבל משום מה, בהיסחידעת ובלי להתכוון לכך, החלטנו לרכוש אותן. כנראה שצליל המסתורין המתלווה לצוללות מצא חן בעיניו ובעיני המטכ"ל.

"הבעיה היתה שלאחר רכישת הצוללות באו אלי הרמטכ"ל **חיים לסקוב** ומנכ"ל משרד הביטחון, **שמי עזון פרס**, ואמר: או.קיי. קיבלתם צוללות, אז בואו נמכור את המשחתות. אני הזדעזעתי. הודעת שזה לא בא בחשבון. הצוללות אינן באות במר קום המשחתות. היה ויכוח ארוך ולבסוף שר הביטחון, דוד בן-גוריון, חתך: גם זה וגם זה."

– המשחתות כידוע הוכיחו את עצמן;

עד שהיה מפקד

ב-1933, בהיותו בן 19, הצטרף שמואל טנקוס לפלוגה הימית של הפועל. לאחר מכן התנדב להגנה, ומילא תפקיד פיקודי בירושלים בתקופת מאורעות 1936-1939. אחר-כך היה פעיל בעלייה ב', עבד בבניית נמל תל-אביב, השתתף בהורדת מעפילי ספינת המעפילים הראשונה "ולוס", ליווה את ספינות המעפילים "אטרטון" ו"קולורדו" והיה מדריך ימי בפלוגה המיוחדת של כ"ג יורדי הסירה. במסגרת הפל"ם שימש כמדריך ראשי בקורסים הימיים הראשונים, היה מורה ומדריך בבית-הספר הימי בחיפה, ומדריך בקורס החובלים של הפל"ם. עם הקמת חיליהם התמנה לראש מחלקת ההדרכה, פיקד על הפריגטה "משגב" (ק"ק 30), היה מפקד השייטת הקטנה, במשך שלוש שנים קצין מבצעים ראשי, וב-1954 התמנה למפקד חיליהם.

לפחות במקרה אחד. תפיסת ה"איברהים-אל-אואול".

"כן, זו היתה שמחה גדולה. כבר ביום הראשון של מבצע קדש לכדו "יפן" ו"אילת" את המשחתת המצרית **"איברהים-אל-אואול"**, הוכחנו את צידקת דרכנו והסתכלנו באופטימיות על ההמשך. אבל לצערי הרב, פרט למקרה זה, הייתי רחוק מלהיות מאושר במבצע קדש. לא אישרו לחיילים לעשות שום דבר. רצינו להפגין חוף – לא נתנו לנו. רצינו להפעיל את הקומנדורים – לא אושר. היתה שם מלחמה וחיליהם לא עשה דבר. כשבאתי לרמטכ"ל, משה דיין, להתלונן, הוא אמר לי: עזוב, אנגליה וצרפת יגמרו עם הצי המצרי, למה לנו להתעסק עם זה. בדיעבד התברר שזה לא בדיוק מה שקרה, אבל ידניו היו כבולות."

בשנת 1960 סיים אלוף שמואל טנקוס את שירותו בחיליהם. במשך עשר שנים ניהל את בית-הספר לקציני ים בעכו. לאחר מכן, שוב במשך עשר שנים, היה אחראי משק לשעת חירום בפיקוד צפון. החל מ-1980 הוא נמלא, אבל עדיין ממשיך ללמד

מה שרואים

כשמישהו חותם כאן על טופס ויתור – הלך עליו. הוא את חיליהם כבר לא יראה. הטיפול במועמדים לשירות על הים, או מתחתיו, מתחיל עוד בתיכון ומסתיים על ספסלי הביתן החילי בבקו"ם – שם הם אמורים להצטרף לאחת היחידות: חובלים, קומנדו, ילת"מ או צוללות. זה שיש לך גלשן – לא מבטיח כלום, העיקר שתדע ים, ושתבין שמה שמציעים לך זה הרבה עניין ואתגר. גם אם המועמדים שמעו על זה קודם, מרצה נבון ומאיר פנים, קצת שרירי ועם שוניים-שלושה סמלים על החזה – יכול לגרום להם להשתכנע

מרצפות הרחבה הקטנה נסרקות שוב ושוב על-ידי תיכוניםטים במיל, שמדי גימים לעולם את מידת דיכדוכם המדייקת. בזמנים אחרים אפשר לפגוש שם פרחי-צבא שרק עוד כמה ימים יגיעו לכאן, לראשונה בתפקיד, או אור לי נפלי קורס-גיבוש טיס. אנשים שלי רוב חושבים קצונה, לא מפחדים לחד תום קבע, ובעיקר רוצים כבר לגמור עם המבדקים או מה שזה לא יהיה וללכת הביתה.

יצוגיים מאד, דרגותיהם מבריקות תמיד, מסתובבים להם שם נציגי החיל בין החדרים. תמיד מנסים לשי מור על סדר ותמיד מצליחים לסחוט קריאות נואשות מקרב הממתנים. בלאגן מאורגן היטב, ובסוף הכל יהיה בסדר, כמו תמיד במערכות המיון הצ"ח"ליות – שכמו הצדק, טוחנות לאט,

אבל בטוח. לסא"ל יוסי, ראש ענף גיוס וקד"צ (שמו המלא של הביתן) יש משרד, עם חלון שמשקיף החוצה, דרכו ניתן לראות את שורת הממתנים. מהחז"ל הזה משווקים חיל צבאי לאנשים שגדלו על חופש-בחירה. בצבא, מלמ-

עם השוליים שכבר הפכו לשם-דבר, לעולם לא ייראה טוב על אף אחד. ביתן חיליהם בבקו"ם מאכלס על ספסליו בימים טובים עשרות טירונים בני-יומם, שגוראים במקרה הטוב כמי שלא בדיוק יודעים מה הם עושים. שם ולאף אחד לא בוער להגיד להם.

גם אנחנו נראינו פעם ככה. בבקו"ם, שדווקא שם, כל חצי מטר קופצת לך לפני הפרצוף מראה עם שלט הדורש ממך לשפר הופעתך ולא מפרט איך, דווקא שם נראים כולם מבולגנים. המדים החדשים תמיד גדולים או קטנים מדי, וכובע הטירונים הירוק

לשכנע. בסוף יש זמן לשאלות שעוסק
קות תמיד במשכורת, ביציאות, בלי
מודים ובאם יש שם בנות.
באחת ההסברות לקורסי-חובלים,
ציין מישהו בארס: "מתקבל הרשם
שכל חיל-הים זה משמר-חופים...",
והחובל המסביר לא התבלבל, ובמלוא
הרצינות – שהיתה, בכל זאת, משעשע
עת למדי – אמר: "משמר-החופים
תפקידו להציל אנשים מטביעה בחוף
תל-אביב. זה לא כמו לשמור על חוף
הצפון מפני חדירות.

מלבד מסבירים ישנם גם סירטוני-
הסברה, אבל הרמה, גם לדעת יוסי,
לא משביעה רצון. באחרונה אושר
תקציב להפקת סרט-הסברה חילי
חדש, שיופק על-ידי דובר-צה"ל במי
שך מספר חודשים. אולי יהיו גם תש-
דיר-שירות בטלויזיה. יוסי מאמין
בשיטת הטיפטוף האיטי, המתמיד,
של החומר לתודעה. "אין פירסום
שהוא זבוג וגמרונו. פירסום עובד בשל-
בים, דורש היכרות ושיכנוע."

ובודאי כשהמדובר בפירסום הבא
לשכנע אותם מה לעשות עם ארבע
חמש השנים הבאות בחייו. אחרי
שלב הסרט באים השאלונים, הבחי-
נות ושלב הפסיכולוג – ששמו יצא,
שלא בצדק, לשימחה. בסך-הכל,
שלושה עד ארבעה אחוז מהמועמדים
נפסלים כאן.

הבדיקות הרפואיות מותאמות לר-
רישות יחידות ההתנדבות ובסיום
עורכים במכון לרפואה ימית (מר"י)
את הבדיקות הספציפיות. יש מי
שנפסלים לשירות בים רק במר"י, ול-
כן כל שימחה לאחר מעבר הבדיקה
הרפואית הראשונית – מקדימה את
זמנה. עכשיו מתכננים להעביר את
בדיקות מר"י לביתן – למיתקן מיוחד
הצמוד אליו, כך שהיכן או לא יינתן
למועמד בריבוס. תוכנית-מטה בינ-
תיים. בסוף כל הבדיקות מתקיימת
ועדת-הקבלה. יוסי מרשה לעצמו גי-
לוי-לב לסיכום: "הכוונה במערכת
המיון היא להגיע לאובייקטיביות,
להחלטה ללא התרשמות אישית.
בשטח – מהות המיון היא התרשמות.
מעבר לזה – יש חדש במטע. מאתרים
אותם מוקדם יותר, קוטפים כמה
שאפשר, מביאים הסברה מהיחידות,
מצלמים סרט חדש, וגם מר"י בדרך
לכאן.

במיון נובמבר האחרון החל לראשו-
נה מיון נפרד למקצועות הטכניים על-
כלי-השיט. יוסי: "מערכת מיון –
אסור שתהיה קפואה. היא צריכה
להיות דינאמית ומחונת על-ידי עצי-
מה". המערכת הזו מפשירה והולכת,
ומחונת, וכלום זה עניין של מהיבך,
גם על-ידי החלביה, 200 מטר צפונה
לביתן.

י"ב. היתרון מבחינתנו – שאנו יכולים
לעצב את דעתם מוקדם יותר. בשלב
זה הם לא מגובשים מבחינת המוטיב-
ציה, אם כי צריך להשקיע יותר
בהסברה. בעדיפות הצה"לית, חיל-
הים נמצא אחרי קורס-טיס – שנמצא
מעל כל היתר."

גדנ"ע-צלילה. קורס-צלילה בסוף
כיתה י"א למעונויני הקומנדרהימי,
כולל סדרת-גיבוש. מאות תיכוניסטים
נרשמים. עכשיו ינסו להחדיר שם גם
תעמולה ליתר יחידות החיל, כדי
שלבקו"ם כבר יבואו משוחדים.

והמיועדים לחיל-הים, אלו שמי-
אותרים בעמל רב בסבך דפי המחשב
עוד כתיכוניסטים, יבואו מייד עם גיר
סם לביתן החיל, ואחר-כך יעשו סי-
בוב אצל היתר. וזו זכות שנלחמו
עליה בביתן.

הרעיון, לפי סא"ל יוסי, הוא זה:
"חיל-הים מנסה למכור קודם כל את
ארבעת יחידות ההתנדבות שלו, ומי-
סה להתאים את סוג המוצר לסוג
האוכלוסייה. לא למכור לאנשים שר-
צים להיות פיזורים את שייטת
הצוללות ולא למכור פיקוד בים למי
שלא רוצה ללכת לחובלים."

אז לקורס חובלים מפתים אותם
עם פיקוד עצמאי בים, על אנשים ומ-
כוונות. ולקומנדו עם הרבה רצון ומור
טיבציה ושזו יחידת-עילית מקצועית
ולוחמנית, ברור. בצוללות הדגש הוא
על האווירה המשפחתית והמצומצמת
ועל ההתמחות המקצועית הנרחבת.
לגבי ילת"ם – היחידה למשימות תת-
מימיות, כל הכרטיסים אוחלים מר-
אש, בשקט.

נציגי היחידות, חיילים מן השורה,
עושים את ההסברה בביתן. במדי
אלף וברוב תקינותם, הם מהווים את
טירתה תמימה למגודלי השיער הצי-
ניקנים שמגיעים לבאן מהחופש הג-
דול באילת. זה – בימים של הסברה
לתיכוניסטים. בימים של טירונים –
הכל ממושמע יותר.

"הכלי העיקרי בהסברה שלנו הוא
הפה", אומר יוסי. "זה כלי שנבחן על-
ידי ענף מדע-ההתנהגות והוחלט כי
הוא יעיל יחסית". לפיכך, שולחת כל
יחידה מסביר אשר קובע לא-מעט
כמה מתנדבים יזמנו ליחידה בקרוב,
ולכן, אם הוא לא איש מכירות
בפוטציה, חבל על הזמן. אסור לו
להתבלבל, או לאבד שליטה. צריך

דים אותם כבר עכשיו שבחירה היא
עניין בערבון-מוגבל. לכן, כשמישהו
חותם כאן על טופס-ייתור, בו הוא
מצהיר כי אינו מעוניין בשירות על
הים, זו הפעם האחרונה בה הוא יוצא
בשערי הביתן. לא רוצה, לא צריך,
אבל אין להתחרט. הרעיון הזה עושה
לאנשים דילמות שיכולות להימשך
יותר מיום אחד.

לפעמים המועמדים יודעים שהם
רוצים ים כי יש להם גלשן וחכה
בביתן; לפעמים הם יודעים יותר. **מז**
הרשקו ורן שביט מאילת רוצים חיל-
הים וזהו, ללכת לקומנדו זה תלום ישן
שלם. "היכרתי אח של קצין מהשיי-
טות, שהיה אומנם בלופר גדול, אבל
הסיפורים היו מלהיבים", אומר אחד
מהם. והלוחם? "בן-אדם שמשרה
שלוות-נפש, ביטחון כזה, שקול. ובכי-
לל, הרעיון שלנו זה להתחיל מה-
"טופ" ואז לרדת. ג'ובניקים בחיים לא
מהיה, אז אם כבר קרבי..."

אלה החומר המשובח ביותר מבחי-
נת השקעה בהסברה: מסבירים לעצ-
מם. גם בוגרי בית-הספר לקצינים
בעכו שמגיעים לפה הם חומר קל
לעיכול. **אמיר**, בוגר: "הים זה חלק
מהחיים אצלנו. כמו שאוכלים וישנים.
ביום של התעמולה לא היינו. הדעה
שלנו מגובשת."

קשים יותר הם נפלי-קורס הטיס.
ישם אתה בשמים, פה במים, אמר
מישהו מהם. אם הם כבר משתכנעים
ללכת לחובלים, צוללות או קומנדו,
הם צריכים לחזק את עצמם מייד.
שי, נפלי-טיס שילך לחובלים, כפי
שהחליט לפני כמה דקות, כבר מארגן
הסברה משלו: "בחיל-הים אתה מת-
מודד עם מערכות טכנולוגיות ואנו-
שיות. אתה עושה עוד דברים חוץ
מלרוץ בג'בלאות ולצעוק אש-אש".
(אולי כדאי להשאיר אותו להדרכה...)
סא"ל יוסי: "הבעיה שלנו, בין השר-
אר, היא לתת חינוך למתלבטים. לה-
גיד להם – כן, עשיתם את ההחלטה
הנכונה. אתמול ישבה לי פה פלוגה
של צנחנים – אז אנחנו ממשיכים
להסביר, לתת חינוכים. מרוויחה הי-
חידה ששולחת יותר מסבירים."

בכל זאת, 'המתנדבים בעם' זוכים
לחזורים ולחיבוקי-אוהבים בבקו"ם,
וכל ביתן של חיל קרבי, כולל זה של
חיל-הים, משחר לטרף. לא צריך
להתפלל, אחר-כך, שהם מרגישים
כמו בארץ האפשרויות. יוסי רוצה
להגיע אליהם ראשון, ואם אפשר –
עוד בתיכון. "מערכת המיון ליחידות
ההתנדבותיות שלנו נמצאת כרגע
בשיא תהליך של העברת מרכז הכובד
של המיון משלב הגיוס עצמו לשלב
המלש"ב (מועמד לשירות ביטחון).
הרוב הגדול מאותו וממיון עוד בכיתה

הכל דחוס, אובייקטיבי, פרטני. והספר מרתק. בלי להזכיר שמות, אני מכירה אנשים שקראו אותו ב־24 שעות.

לספר גם קוראים מסוג אחר. אנשים שמקצועם בים או במודיעין. קשה לעבוד עליהם, הם יודעים בדיוק על מה מדובר. והפתעתם עצומה. קלאנסי, שאסף את המידע מחומר גלוי שנמצא לקריאה בכל ספריה מקצועית, הצליח להרכיב פאזל מדויק. כמו ההבדל בין ציור לתמונה, "המרדף אחרי אוקטובר האדום" הוא בפירוש תמונה. תמונת צבע.

חא"ל ר., קצין מטה בכיר בחיל־הים, מופתע מהידע הרב של קלאנסי, שלא היה איש צוללות או קצין ים, שלא היה סוכן מודיעין, וגם רוסי הוא כבר לא יהיה. קלאנסי, לדעתו, הצליח להגיע לרמה של קצין מודיעין מעולה, וגם הצליח להבין מהפרטים הרבים את פירושה של התמונה.

קלאנסי הוא אחרי הכל סופר, "אסור לשכוח", אומר תא"ל ר., "שזה סיפור, זה פיקשין, תסריט דמיוני, שלא יתקיים במציאות", ולמרות זאת מודה כי כתב את הסיפור באמינות מופלאה.

מי שקורא את הסיפור בעין מזוינת מגלה בקלות את נקודות התורפה של התסריט. קלאנסי מכיר את הדברים מ'הספר'. נתונים של טווחים, מהירויות הם אופטימאליים. תא"ל ר. אומר למשל, שהיכולת של צוללת מול צוללת נמוכה מכפי שהיא מצטיירת בספר.

המערב מוצג בספר במצב של עליזות משמעותית. ור. אומר שלפחות בנושא הצוללות, הסובייטים עולים כמותית על האמריקאים, מה לעשות.

מסתבר שקלאנסי משתמש באירועים אמיתיים. טביעת הצוללת הגרעינית הרוסית (אחת מהרודפות) אינה עניין מופרך. רק בשנה האחרונה היו כ־8 תקלות בצוללות אטומיות רוסיות, שנוקו לעלות למעלה ולהעזר בכלי שירות. נכון, אגב, שהבטיחות בצוללות אמריקאיות עולה על בטיחותן של הצוללות הסובייטיות.

ולשאלה האם בכלל אפשרית צוללת כדוגמת "אוקטובר האדום" שולף תא"ל ר. "גיינס" מעודכן ומראה כי הצוללות הגרעיניות מדגם "טייפון", שהן המשוכללות והגדולות מסוגן, אכן מתבססות באופן ההנעה שלהן על מערכת חדשנית של דחיפת מים, לא רק על מדחפים.

הספר, אם כן, מומלץ מאד למי שבקיאותו בצוללות, כל־שטח, ביון, אמריקאים ורוסים היא שטחית. אפשר ללמוד ממנו הרבה. ולקורא המומחה, שיועד על מה מדובר, הספר אומנם לא "אבן דרך בלימוד מקצועי", כהגדרת תא"ל ר., אבל "בהחלט שווה להשכלה כללית ולשם העניין".

כתבת בין גלים, רותי רודנה, ממליצה:

טום קלאנסי, סופר אמריקאי, איש אקדמיה, מצא את עצמו בין אנשיה הבכירים של סוכנות־הביון האמריקאית. הפעם, הם שאלו את השאלות.

ספרו "המרדף אחרי אוקטובר האדום" המם אותם. אמריקאים בתפקידים חשאיים, שנחשפו לאור הניאון של ספריו פישפשו בכיסיהם; קשה היה להאמין שכל מקורותיו גלויים. קלאנסי הצליח להוכיח להם שאכן כך.

קוראי הספר נחלקים לשנים. הסוג הראשון, ה'קוראים הלא מבינים' נקרא להם, אלה שאוהבים ספרי מתח, הרפתקאות; אלה שאוהבים לקרוא על מלחמת "גוג ומגוג", על נצחונם של האמריקאים ה'טובים' על הרוסים ה'רעים', או אלה שקונים כל ספר שמטפס לרשימת רבי־המכר. בשביל אותו קורא "אוקטובר האדום" הוא חוויה.

קודם כל הסיפור: בכיר קציני הצוללת הרוסיות, אלוף־משנה בכיר, מרקוס רמיוס, שאגר שנאה ואכזבה מהמשרד הסובייטי מחליט לערוק למערב. וגם – להביא לאמריקה במתנה את הצוללת הגרעינית הכריזי חדשנית, מתוחכמת, חשאית. צוללת אשר דרך הנעתה עדיין לא הגיעה למערב, שאמורה להיות את 'המילה האחרונה' במערך האסטרטגי המעצמתי. מתנה ראויה לשמה יש לומר.

סביב בריחתה של הצוללת נרקמת מסכת של רדיפה ופיענוח, תחרות אטלנטית סבוכה שמגיעה לסופה הטוב במל נורפולק־וירג'יניה. הקורא נפגש עם טכנולוגיה עשירה,

מתוחכמת; עם עולם הביון האמריקאי והרוסי, אופן העבודה, אופן התקשורת; הוא המום מכמה שרק יודעים, מחזיק את ביטחונו במעצמה האמריקאית, ענייה ואוזניה פקוחות.

הוא נפגש עם עולמם הפנימי של קציני הצי והצוללות, עם שמות של תפקידים, שמות של מכשירים. העולם הצבאי, שנראה לרבים כיבש, כמשעמם ומנוכר, נגלה לו בעין 'בלתי מזוינת', כאנושי ומותח. הוא קולט את הדופק המהיר, החי של האירועים.

הוא מתוודע אישית לראש סוכנות הביון המרכזית והביטחונית, אותם "פקידים בכירים" חסרי זהות. יודע כמה חזק הם שותים את הקפה שלהם, אם הם אוהבים לנהוג בליל חורף, מה הם חושבים על המזכירה שלהם וכיוצא באלה. מה שנקרא "חדרי־חדרים" הופך להיות דלתות נפתחות, נטרקות, נסגרות בלחישה. קלאנסי פורש את עלילת הספר על־פני כ־10 זירות שונות. הוא מונה את הימים (סך־הכל 18), ומעביר את הקוראים שלו מה'אוקטובר האדום', לצוללת אמריקאית שעולה על עקבותיה, לצוללת רוסית ששולפת ציפורניה, לנושאת מטוסים שנשלחת על־ידי הפנטגון, לתא הטייס במטוס הסיוור, למשרדי הצי, לפנטגון, לפוליטבירו, לכור הגרעיני של האוקטובר, לשולחנו של ג'ונסי – טכנאי הסונאר ששומע באך בווקמן, ויש עוד.

הוא מעביר את המתח, את הזמנים החופפים, הלחוצים, את הפירושים המוטעים, את החרדה של האנשים;

"מהצד של האין מנוע"

כשספינה יוצאת להספנה, היא נופלת לידי עצי"ם – עובדי צה"ל מסורים, שלרובם שנות ותק רציניות. רענן צ'רבינסקי מוצא עד כמה מקוננת בהם עדיין הפטריוטיות לצד ה"קיטורים" היומיומיים.

כאילו היה אוצרם האחרון עלי-אדמות. "אם מוציאים את הרוסים מהמספנה, אפשר לסגור אותה", קובע לאקונית אליעזר רוזנצוויג, עובד צה"ל, המבחין כמו כולם, שהסובייטים המקומיים אכן מהווים קליקה נאה ביותר, ובכלל כל האיזור הבלטי מיוצג כאן יפה מאד. לעובדים האלה הצמידו חיילי בסיס חיפה את הכינוי 'ביז'ו', שהפך לשם-דבר ולא יידר עכשיו גם בכביסה. למי אכפת. **ברוך סריס**, לדוגמא, צבעי בן 41, עולה ישן מבריה"מ 15 שנים בארץ, גר בקריית-חיים. סריס מעולם לא למד באולפן לעברית, והתוצאה – במושגים של האקדמיה ללשון, קטסטרופלית. סריס: "זו עבודה קשה מאד, אבל ברוסית יש פתגם: מתי לקחת את הדבר שאתה אוהב, אתה מתרגל. אשה לא יודעת את העבודה, כי זה סודי. עובד קשה – זה מספר. זה היא יודעת. עובד הרבה כי אין ברירה. גם בשביל מדינה וגם בשביל

מצד שני, לך תנסה לבלות עשר שעות בצביעת הצד הפנימי של מיכלי צוללת.

לסיפור הזה יש כמה צדדים שאמורים להשלים זה את זה. יש משרדים ויש ועד-עובדים ויש מנהלי-עבודה. שיעמום טוטאלי עד עכשיו. טוב שיש ע"צים, אנשים מבוגרים ברובם, שמתערבבים בחיילים פשוטים ובמילואימניקים, ומצליחים לשמור על חזית סולידארית מאוחדת המתגבשת במהלך שעות של עבודה מפרכת בתוך כל-השיט או בתר המלאכה. שום דבר, אגב, לא יוצא להם מעניין החזית המאוחדת – הם שם כי צריך אותם וכי זה מה שיש. לא צריך להיות אנתרופולוג גדול כדי להבחין, בבוקרו של עוד יום עבודה אפור במספנה, שגם אם יש ביניהם עובדים ילידי הארץ – הם נבלעים לגמרי. הרוב המכריע עשוי עולים, שגם אחרי 40 שנות-מספנה ישראלית, שומרים על מבטאם הזר

המספנה, כמו סוס-עבודה זקן, פשוט נמצאת שם. אפשר, כבר כמה עשרות שנים, להיכנס אליה דרך הנמל, או לעבור דרך בסיס-חיפה. חייליה חולפים מהר על-פני המעבר, מנסים להתעלם מרעש הגרטורים, מעיפים מבט קצר לעבר בית-המימשה, רואים ע"צים (עובדי צה"ל) במדים מלוכלכים, וחושבים שיש מסכנים גדולים מהם. כשלא הכרחי להיכנס למספנה, לא נכנסים, אבל כשצריך – ולכל ספינה מגיעה פסוף ההספנה שלה – מכירים מקרוב את הדינמיקה הזרה של המקום, שכמעט תואמת – כמה לא צפוי – את הסטיגמות והמיתולוגיות. בעצם לרגע לא חשבנו אחרת. מספנה היא מספנה, ויש שם כל מיני פועלים שאוהבים להתבטא ולא יודעים איך ויש להם מבטא זר ופגים קשות ומה עושים איתם. והם גם לא בדיוק התשובה הישראלית ל"ארמיס" או "פאקו ראבאן" אבל

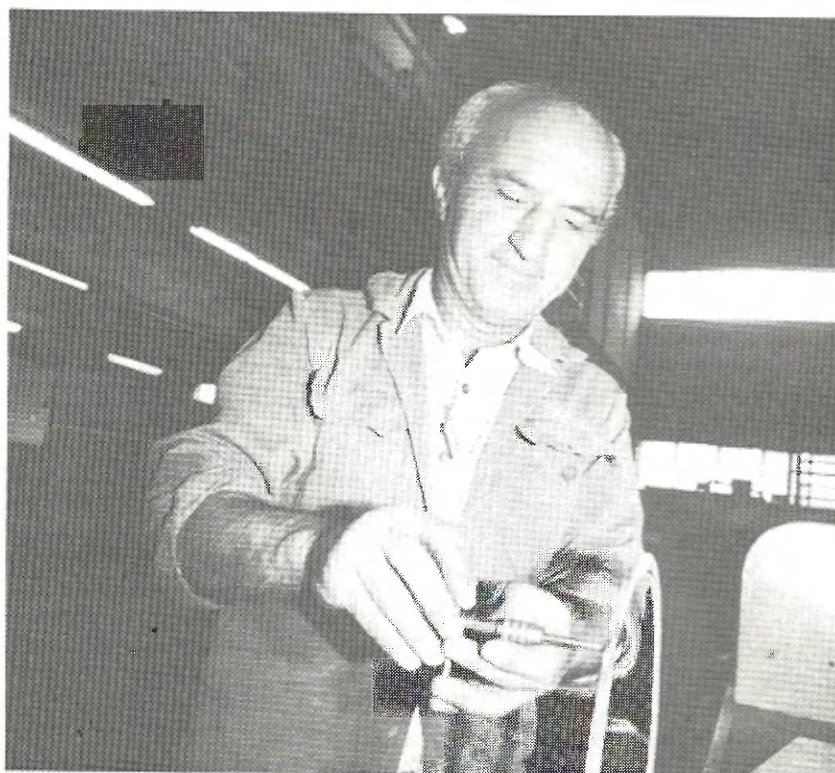
לא כדאי לי. פה (במספנה) נותן המדינה, אני עובד פה".
– אתה אוהב את המדינה? ...
 – "איך אומרים: מדינה יפה, אבל סדר אין פה. יותר מדי דמוקרטיה. יותר מדי. אתה לומד עיתונאות, אתה יודע מה זה יותר מדי. כל אחד שביתה".
– מה אתה אוהב במדינה?
 – "לא יודע. לא יודע מה אני אוהב. אני צריך לחם, זה אני אוהב. אני בשביל לחם פה, לא בשביל שמחה. צריכים לעבוד, נו זהו".

עובדי המספנה, כדאי להגיד מייד ולהיפטר מזה, מרוויחים, ככה וככה. הסיפורים שלהם בנושא ביחד עם התלונות והבכי חוזרים תמיד לנשים שצועקות בבית, וספרי לימוד שקשה לקנות לילד ולמענקי-חופשות שמתאדים עוד קודם במסכה כנסה. לפעמים, ממש לפעמים, מגיעות השיחות גם לעניני כדורגל, ומזג אויר כשחם. "אבל בעיקר, האובר", אומר **פנרי אלקרי, ויעקב בן-חיון** מבהיר: "כמו כל פועל בעולם, מדברים על מה שכואב". אכן אינטרנציונליסטים הם פועלי המספנה.

נתן ליבו – עשרים שנה במספנה וזה כמעט חצי חיים. ומה עושה כאן בנאדם חצי חיים. מתפרנס כנראה. הביטחון הכלכלי הוא שהשאיך כאן את רובם. המספנה לעולם לא תהיה "סולתם" או "מנועי בית-שמש" או אפילו "מספנות-ישראל", כי המספנה לעולם תהיה צבא. **סיטראן לופין**, שרברב דבורים ותיק לחלוטין, יכול כמו כל אחד בכל שפה פה, לומר: "רצייתי חיל-הים, במקומות אחרים היו שביתות, אז ברחתי". וישנה גם הגאווה הלאומית העמומה: "אני מכיר עבודה טובה, אני עובד בדבור. אתה יודע מה עשינו? מליונים דבורים

"מספנה היא מספנה. ויש שם כל מיני פועלים שאוהבים להתבטא ולא יודעים איך ויש להם מבטא זר ופנים קשות ומה עושים איתם. והם גם לא בדיוק התשובה הישראלית ל"ארמיס" או "פאקו ראבאן", אבל מצד שני, לך תנסה לבלות 10 שעות בצביעת הצד הפנימי של מיכלי צוללת".

משכורת. תכתוב, תכתוב – הסתדרות מסתכלת בעיתון. מה בגין אמר? – אנחנו פה מדינה דמוקרטית. היה בובה בגין, אבל מה לעשות, מה שהיה צריך לשכוח כבר. חוץ מבגין אין מה לדבר. הצבע הזה מה שאני עובד, בשביל בריאות לא טוב. זה אוכל את הבנאדם. כליות – הכל אוכל. אני לפעמים לא ישן בלילה, כי כואב לי ראש, כואב לי גב. זה רופא צריך לבדוק. למה אני פה? הרגל? פטריוט? מה זה פטריוט? הרגל זה הרגל. בחמש ורבע אני בבית, אשה מחכה עם לחם וסלטים ועם מאה גרם וודקה".

– ומה קורה בבית?

– "בבית אני אוכל, מסתכל טלוויזיה, ישן הרבה מהעבודה, מהגזים-צבע, מהכל".

– ואתה מבלה?

– "לבלות? בחתונות, בבת-מצוות".

– וקולנוע?

– "אני קולנוע לא הולך כי אני ישן כבלים".

סריס שמאושר בכבלים שלו, אולי, אבל צבעי מזדמן אחר נתקל בבעיות: "הגעתי עולה חדש מליטא, אבל שם היה בניין. בארץ זה אין. לעבוד סיד

לחם ודיבה. עכשיו כולם רוצים ברווזים".

במשרד נרחב, בחלק השלישית של המספנה, אפשר לפגוש את **חיים גנדלמן** – יו"ר ועד העובדים של הע"צים, ואת **משה פרידמן** – מוזיקר הועד. גאוות השניים על היותם נבחרים, פועלים שעבדו שנים יחד עם כל היתר, עד שנבחרו לוועד, ומאז החליפו את המדים הירוקים בחולצות-כותנה, ואת אוויר בתי המלאכה הדחוס, באוויר המשרד הממוזג. ועוד גאוותם – על הועד הצעיר בדאשו הם עומדים, שנבחר לפני כשנה מקרב הפועלים, והחליף ועד מבוגר שהורכב ממנהלי-עבודה. גנדלמן ופרידמן אומרים שהם דואגים לפועלים יותר מלמנהלי-העבודה, וכאן ההבדל. דואגים לעניינים הקטנים והחשובים באמת: שיהיו מאווררים בבתיהם המלאכה; שיהיו מים חמים במקלחות דרכן עוברים כולם לפני היציאה הביתה בסופו של יום. עכשיו התחילו לארגן ביקורי סוף-שבוע בבתים לזמן לעובדים שמוכנים לשלם מחיר מסובסד. רובם עדיין לא מוכנים.

להגדיר את הע"צים הם חוששים. מה שהם מוכנים לומר זה שגודל האחריות, הוא הוא ההופך את העובדים למסורים, וגנדלמן, נבון מעט, אומר בשקט: "תוך כדי העבודה הם לומדים את גודל האחריות, וכשישנה פעילות מבצעת אתה מרגיש את זה. דבור שגמרנו, אחרי שבוע תפס מחבלים, לדוגמה. צריכים להיות ציוניים אני חושב." ולא רק. גנדלמן גם עושה. הסיפור שלו יכול להרוס את היום לכל ציניקן מתחיל: "עבדתי בתעשייה הצבאית והגיעה שמועה שמכירות שלנו מגיעות לאויב. מנהל העבודה אמר שזה עניין של כסף ואין מה לעשות. אמרתי שאני לא מוכן לכרות לנו את הקבר במוריד ועובתי. אמרתי שאני הולך לחפש מקום שאוכל לתרום יותר. ואני טוען שאני פטריסט, ציוני". ופרידמן מהנהן: "אני-מאשר".

"מה אני אוהב במספנה?", חוזר **יפים סנדר** על השאלה, וחושב הרבה. 27 שנים הוא כאן ועל זה עוד לא חשב. "להגיד לך", הוא מנסה לבסוף, "בשנים ההן שהיינו עובדים באילת, בשארם-א-שייח', היינו עובדים. היינו עושים שם משהו". אחר-כך הוא ידבר על העבודה הקשה שהיתה. "בחום כזה לא כל-כך נעים להיות 13 שעות צפוף בתוך הצוללת". והוא יודע. "11 שנה הייתי רק בצוללת. היו לי שתי התקפות-לב, אז עכשיו יצאתי לדבורים". יש מי שמתלוננים על ענייני בריאות. לא חסר. ובכל-זאת, על הארונות הגדולים שבמימשה, כתב מישהו בגדול "צ"י פצ'ה?", והוסיף מתחת "בינה".

רעון צ'רבינסקי

"אנחנו רואים את האזרחים שלנו כאנשי-קבע לכל דבר..."

(מדברי אל"מ ד. מפקד המספנה)

"המספנה מהווה יחידה טכנית שמידת מקצועיותה – וזה ביטוי טוב – בהחלט קובעת את רמת הכשירות הטכנית של כלל סדרי הכוחות של חיל-הים. למעשה היא מהווה את השלב האחרון שניתן להגיע אליו בתיקון תקלה כלשהי או באחזקה מתוכננת. מכאן מובן שאין דרג נוסף מעבר למספנה שיכול לתקן ולטפל בבעיות הטכניות. "מבנה האוכלוסיה פה מאד מורכב – מאות ע"צים, אנשי חובה, מילואים וקבע, בגילאי 18 עד 65, וזה לא נפוץ ביחידות אחרות. לדעתי, יש הערכה עצמית די גבוהה אצל כל אחד בתחום שלו. הדבר לא בא לידי ביטוי בעבודה שגרתית ובאחזקה מתוכננת, אלא בתיקון תקלות ונוקים מיוחדים בכלי-שיט, ואז אתה רואה את ההתלכדות והמוטיבציה של אנשים והרצון לבצע את העבודה במהירות. "אנחנו רואים את האזרחים שלנו כאנשי-קבע לכל דבר, ולמעשה חלק מהם קבועים יותר מכל דבר אחר. מאד קבועים. יש כאן עובדים שנמצאים 37 שנים. כמובן שהמקצוענות שלהם זה דבר שלא יסולא בפז, והם במפורש נכס לחיל-הים. הע"צים הם אוכלוסיה מאד נדרשת וחיובית לקיומה של המספנה.

"מידת הטיפול באוכלוסיית הע"צים שונה מאשר בחיילים. למרות ששתי האוכלוסיות כפופות לפקודות הצבא, הטיפול באזרחים הוא במסגרת הסכמי העבודה בין משרד-הביטחון לאיגוד עובדי הצבא. התנאים השונים גורמים לאיזשהם תיסכולים, לא מוצדקים לדעתי, בקרב החיילים. שכר-עידוד (פרמיות) היא תוספת שרק אזרחים נהנים ממנה, למרות שקבוצת-העבודה יכולה להיות מעורבת. "המשכורת באמת לא גבוהה. זה לא דבר אטרקטיבי במספנה הזו ובכלל בתחומים האלה, ונראה לי שיש דברים מעל ומעבר למשכורת הישירה... ברור לי שיש פה גם הרבה אתגרים מקצועיים לעומת מקומות אחרים. זו לא עבודה שבלוית של קרייטור. זו עבודה שהבעיות והטיפול בהן משתנה בצורה די תכופה. מקור המוטיבציה הוא חדש-שמעי: התוצרת שאתה רואה מתחת לידיים, ואתה יודע שהיא ניתנת לאנשים שהולכים לצאת איתה למלחמה. אני חושב שאין דבר יותר מדרבן מזה.

"אני משוכנע שעומס העבודה ומידת האחריות המוטלים כאן על מרבית האנשים הם יותר ממקומות שאני מכיר בתחומים האזרחיים. לדעתי, אם הם עובדים מעל ומעבר, זה צריך לבוא לידי ביטוי בתנאים יותר ממה שזה בא. אבל זה מכלול מורכב, שלנו אין הרבה השפעה עליו.

"בתחום האלקטרוניקה קיימת התופעה של עובדים שרכשו את הידע והנסיון פה ועזבו למפעלים אזרחיים גדולים. הסיבה שניתנת במקרים כאלה היא לא תמיד המשכורת, אלא האחריות הגדולה, העומס וכמות העבודה. צריך לזכור שאנחנו נותנים גיבוי לכל יחידות חיל-הים בכל שעה משעות הלילה והיום. בעיה טכנית בתל-דידאן באמצע הלילה – אם היא קריטית – היא בעיה שלנו. אנשים נוסעים בלילות ליחידות רחוקות לתקן דברים. האחריות הנוראית, השחיקה והעומס גורמים לעתים לעזיבה. וככל שהאיש מומחה יותר – העומס עליו גבוה יותר.

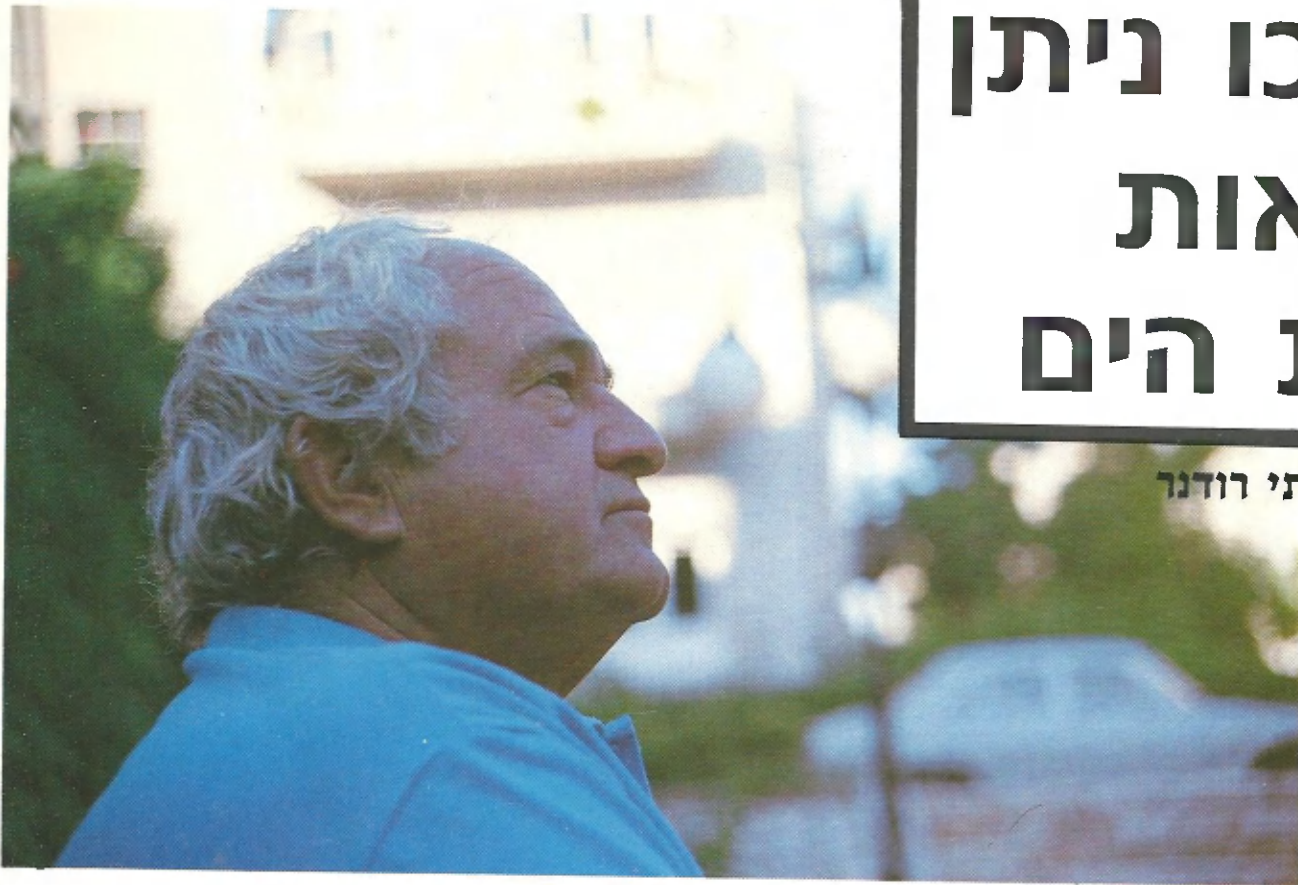
"בפיקוד על מקום כזה, מעבר לנסיון הצבאי, נכנסות גם תכונות או הכשרות של מנהל מפעל גדול... בשביל להתמודד עם הקשת האנושית צריך הרבה מאד הגיון, אורך-רוח, וצריך להכיר טוב את הנפשות הפועלות".

פה מ-74' ואני עוד צעיר. ארבע בנות יש, ואני המפרנס היחיד. האשה מבוססה גם כן. כולם רוצים רכב ורכב. ורכב. תשעים אחוז יש להם רכב, ובוכים. תכתוב, הודות לחיל-הים ולצה"ל ולשם, יהיו בריאים כולם. פוליטיקה – חס וחלילה, זה לא בשבילי. מה, אנחנו לפני 35 שנה חיינו במעברות, בצריפים. היינו אוכלים

שנינו. המשכורת בהתחלה לא היתה טובה, וגם עכשיו לא טובה, אבל זה בדיוק שלי ואני מוכרח לעזור". הצד השני של המטבע, זה של המסכים בחלקם, שוקל הרבה פחות. בכל זאת, למען ההגיונות, יש גם את הדין וגורו, שמדבר תמיד כאילו זכה אתמול בטוטה: "תאמין לי, כולם פה שמנים, יש להם הכל ברוך השם. אני

דרכו ניתן לראות את הים

מאת רותי רודנר

מך מה זה היה בשבילנו כשפלמחני קים היו לוקחים את הסירות שלנו למבצעי ההעפלה. בשישי-שבת היינו מפליגים למכמורת או לנבירובין, או לעזה, שם היינו מעבירים את הלילה עם הדייגים המצריים."

על אף שיצירתו עוסקת לא פעם במיתוסים מלחמתיים, ואולי דווקא בגלל זה, תומרקין הוא פציפיסט כמ' עט. מפתיע לגלות שאת שירתו הצבאי התחיל בקומנדו-הימי ??? הוא ממנהר להסביד שאז הם לא היו מצ'ור אים כמו היום: "הם היו חבורה של אנשים צוחקים ומצחיקים, שהרבה מהם היכרתי מילדות. הייתי שטוף בעניין הזה כי גדלתי תחת המיתוס של הפלי"ם, שלא לדבר על זה שמה שבאמת ידעתי לעשות זה להתעסק עם חבלים ומפרשים. לוחם גדול לא יצא ממני. עפתי מהקורס. כבר אז ידעתי שאני יותר חכם מכולם, ולכן השתדלתי ללמד את כולם, בעוד

הסואן שאיים להשתלט בנהמתו על 'שיחתנו. כל חמש דקות שורק קרס מאחורינו, לוגם מהקפה התורכי, ושוב שקט. פעם ראו גם מהקצה של דיזל גוף את הים.

מתחילים מילדות בבתי-ים. הניגוד של פתוח-סגור, גבול ומרחב יחזור אחר-כך, וזה מתחיל מכאן. "גדלתי בבתי-ים, שהיום נראית לי כאיזה פר' וור תורכי, רחוק כל-כך מזכרונות היל' דות שלי. לא אהבתי להיות סגור בבית של ההורים; בכל הזדמנות היי תי בורח לים, לחוף, לחול. הפעילות הימית שלנו בתור נערים היתה מאד מעוגנת בתקופה - הימים של טרום מדינה. לא פעם מצאנו את מחסן הסירות שלנו, "האגודה הימית של הפועל בתי-ים", שהיה בסך-הכל גדר' פרוץ. הלכנו על הסימנים שעל החול ולבסוף מצאנו חבורה של בריטים שי- כורים, אדומים כמו סרטנים, יושבים בתוכן רדומים. את יכולה לתאר לעצ-

בעצם כמו הפסלים שלו: בוטה, חזק, קצוות חדים מסתירים פינות מעוגלות, ניגודים. כמוהם ספוג קלא' סיקה ואיזכורים ממקומות רחוקים, מזמנים רחוקים. כמותם מביע עמדה. יגאל תומרקין, פסל, למי שלא מכיר - שלושת הגקודות ב"הבימה", הפירמידה ההפוכה בכיכר מלכי ישראל. אל. פסלים ואנדרטאות פזורים בכל הארץ, מזוהים בקלות. הרבה ברזל חלוד, כלי מלחמה, צורות גיאומטר' ריות, דמויות אדם הרוכות, ממוכנות. יגאל תומרקין, נווד, מחפש שור' שים של ציויליזציה, אינקא, בודהי' זם, איסלאם, אקרופוליס, ויקינגים, גרמניה, קוקה-קולה. נכון לעכשיו שר' אף להגיע למקום מסויים בצפון רר' סיה, חור גידה. עדיין לא השיג את המסמכים המתאימים.

יגאל תומרקין, ימאי, חולות הזהב של בתי-ים, קומנדו ימי, משחתות, "דק בוי" על אונית צי-סוחר, קרב לטקיה, מארינה, חלומות, הרבה חלומות.

החלטתי שאני מדברת איתו על ים, זה לא פשוט. לא פשוט לוותר על שאלות שכבר מזמן רציתי לשאול, ולא פשוט לעצור את התשובות. אלה לא חוסכות את שבתן מהחברה, מה' אומנות, מהמדינה. לפעמים הוא נדמה כנביא זעם, אתה פשוט מחכה לשמוע את כעס. הדברים שזוכים ליחס של אהבה ולמילודי חום אינם עוד, או שאינם עדיין.

קשה מאד לתפוס את עיניו. הן מתרוצצות מצומצמות לקו של שמש חזקה בצהרים, קולטות את הרחוב

בילדותו היה בורח לים בכל הזדמנות. כשבגר, הצטרף לקומנדו-הימי - משהו שבין מיתוס הפלי"ם לבין עבודה עם חבלים ומפרשים. כיום, בוגר, יגאל תומרקין חולם להעמיד פסלים בתוך הים. "פסלים שמוצבים בחוף - חיים את האור ואת הצל, את הרוח, את האוויר".

עד שזה יקרה, הוא שומר על אינטימיות עם הים. לא מתחכך, לא מחלק עם אנשים אחרים

"לוחם גדול לא יצא ממני. עפתי מהקורס. כבר אז ידעתי שאני יותר חכם מכולם, ולכן השתדלתי ללמד את כולם, בעוד שהם כמוזן רצו ללמד אותי. אני חושב בדיעבד שצדקתי, עובדה שממני יצא 'תומרקין' ומהם לכל היותר מפקדי שייטת"

זים. עד שאתה נכנס לקרב אתה מפחד. פתאום שאתה בתוכו, והאדרנלין מתחיל לזרום בדם, כולם מתפקדים כאילו איבדו בכלל תחושה של זמן ומציאות. בפנים שמענו את הרעש. אתה יודע שעליך מתפוצצים טילים ופגזים, ואף אחד מהם לא פוגע בך. שומעים רק את ההתזות של המים ואת הפיצוצים. אני זוכר שכשהתקרבנו לחוף של הסורים ראינו את המיכלים שהפצצנו בוערים, כתמים אדירים של צבעים עזים, בנוזן בכחול ונפט באדום. בחמש בבוקר חזרנו מהקרב, עברנו את ראש-הנהקרה. היינו במין "היי" כזה. רוקנו בקבוק שלם של ויסקי בין חמישה אנשים על קיבה ריקה, ולא הרגשנו שום דבר. אחר-כך תקף אותנו רעב אדיר, התייחסו הגופניות שעוזבות אותך בזמן הקרב חזרות אליך בבת-אחת. בראייה האמנותית הקרב הזה חיזק אצלי משהו שכבר חשתי בחוץ אתה נמצא במאה שעברה - התזות של

החוף של אמריקה, לונג-איילנד וכו' ממש צמחוני לטעמי. הפיורדים בנורווגיה מהממים, אבל זה לא שלי. בשר נותן החמישים, באחד הטיוולים שעריתי ביוון, עליתי עם חמור לאקרור פוליס. זאת החוויה הכי יפה שאני זור - שמים של חוף מאוחר צבועים בכחול עז, וים קרוע מלמטה יפיפה. הכי יפה שיש. לפני שלוש שנים נסעתי להראות לחברה שלי את המקור מות בהם טיילתי פעם. הגענו לאותה מסעדה אליה היו הדייגים מביאים את הדגים ישר מהים. היום מביאים

שהם כמוזן רצו ללמד אותי. אני חושב שבדיעבד שצדקתי, עובדה שממני יצא "תומרקין" ומהם לכל היותר מפקדי שייטת. הלכתי להיות שם מדריך ימאות ואחרי זה עברתי לשרת במשחתות. בכלל, אני חושב שהייתי החייל הכי גרוע שהיה אי-פעם בצי ה"ל", היה לי פנקס תשלומים איום ונורא. למזלי סלחו לי בזכות התעלול לים שלי.

"הקשר שלי עם חיל-הים נשאר יורצא מן הכלל. בעיקר דרך אנשים. יערקב רענן ז"ל, שקראנו לו 'במס', מפיקד הצוללת "דקר", היה חבר ילדות שלי. התחלנו את ידידותנו בגיל מאד צעיר. הלכנו יחד לאותו בית-ספר, יחד ברחנו ממנו, את כל ההפלגות שלנו עשינו יחד. הוא האדם היחיד בחיים שלי שעד היום אני מצטער על העדרות. במים חוזר אלי בחלומות.

"היה לי ברור", הוא אומר בתשובה לשאלה "מה רצית להיות כש'תהיה גדול'", "שאהיה קפטן של אונייה. בגיל 16 כבר ניסיתי להגשים את הקריירה. ברחתי מבית-הספר ועליתי על אונייה של צי-הסוחר שהפליגה לצרפת. עשיתי הפלגה אחת, חזרתי, ואיך שירדתי מהאונייה אמרתי 'תודה רבה, זה לא בשבילי'. למרות זאת המשכתי גם אחרי זה להפליג. לא מעט מהער לים שהגיעו ארצה בשנות החמישים הקיאו עלי בדרכם לציון. אוניות, בכל אופן, כבר לא היו דבר כלי-כך מעניין בשבילי.

"את הים לא הפסקתי אף פעם לאהוב. זה משהו אחר, זה דבר מופשט. מכל הצורות - אויר, ים ויבשה, בים אני מרגיש הכי טוב. הוא מרגיע אותי. מעולם, אגב, לא הרגשתי רע בים. הייתה לי סירה קטנה, סירה לשיט תחרותי, והייתי מתגלגל איתה על הימים. מסעות קצרים של כמה שעות, מדבר אל עצמי, צוחק, משחזר את השרירים, מתנקה. היום אני שונא ללכת למארינה, היא גדולה עלי, נעשתה עניין חברתי כלי-כך, את כל אלה שברחתי מהם בדינוגוף פגשתי שמה..."

אני שולפת לו הגדרה מראיון איתו ב"סוף שבוע" של מעריב - "אודיס" אוס". לגבי תומרקין זה יותר מדי הי-רואי... אולי התכוונו לחוסר המנוחה, לנדודים. "טיילתי הרבה בעולם, ובכל מקום שהגעתי אליו תמיד חיפשתי את החוף. החוף הכי יפה בעולם זה החוף הצפוני של הים-התיכון. שם אני מרגיש הכי בבית. הייתי, למשל, באיים הקאריביים, זה לא אותו דבר,

"את הים לא הפסקתי אף פעם לאהוב. זה משהו אחר, זה דבר מופשט. מכל הצורות - אויר, ים ויבשה, אני מרגיש הכי טוב. הוא מרגיע אותי"

לשם את האוכל בקייטרינג ומשלמים בקרדיט-קארד. ה"תורים" הזה הוא הרצח של העולם. לא נותר לי אלא לחפש מקומות חדשים שטרם נתגלו לתיר המטייל הממוצע.

"הייתי אחר-כך במזרח תורכיה, שם הרגשתי כמו פעם ביוון ואפילו בדרום-איטליה. זה לא שאני מחפש אקזוטיקה בכל מחיר, אבל צריכה להיות איזשהי פרופורציה למעורבות של הבינוניות המטיילת; זו שמובילים אותה ממקום למקום עם אותו ה"הילטון" ואותו הג'אנק-פוד וכל שאר הדברים מהם אתה לא יכול להמלט". ב-1973, מלחמת יום-הכיפורים, סופח תומרקין ליחידת דובר-צה"ל בתור כתב וצלם. קרב לטקיה היווה אחר-כך השראה לסידרת צילומים ורישומים.

"יומי ברקאי, שהיה המפקד של כוח הסטי"לים בלסקיה הוא חבר ילדות שלי, סמכתי עליו במאה אחור

מים, שרשראות, חבלים, קשרים. וכשאתה נכנס פנימה, בקליפה הדקה הזאת, לספינה, אתה בבת אחת מרגיש כמו בתא של טייס. שומע את הזמזום של המזגן, את הצפצופים של המכ"ם, רואה את המסך שלו מרצד. בפנים – שיא האלקטרוניקה, ובחוץ – ימאות 'פר אקסלנס'. הקונטרסט הזה מעניין אותי מאד. "גם לאונייה עצמה יש מקום ביצי"

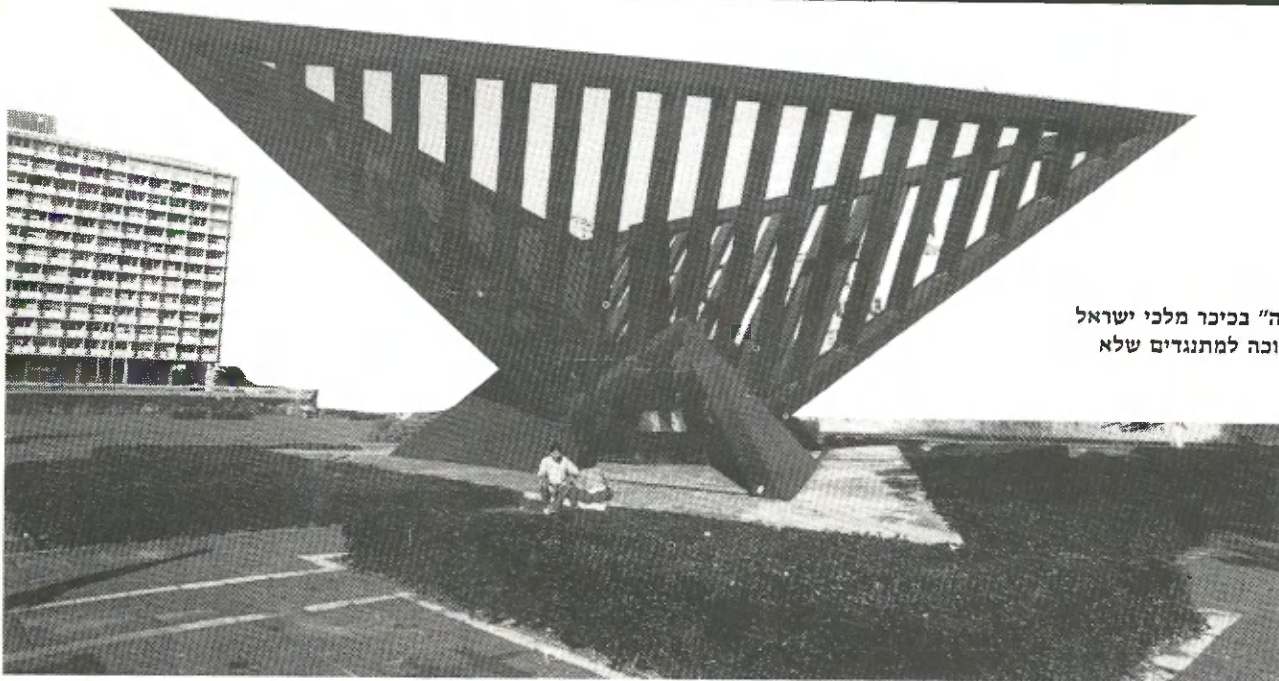
"החלום שלי זה להעמיד פסלים בתוך הים. פסלים שמוצבים בחוף – חיים את האור ואת הצל, את הרוח, את האוויר; פסל שמוצב במים חי את המים. גיאות ושפל, המים עולים בו ויורדים, הוא משתקף בהם והם בו. עשיתי כבר כליך הרבה תוכניות, סקיצות, צילומים, התכתבויות. הפסלים שאני מעמיד בים ישתמשו גם בסמלים מתוכי, וגם בו כמוניע לפסל.

מקבל תחושה שיש לאן לברות, שיש גבול אחד פתוח. מעשית, אני הולך לטייל על החוף בשעות שאין אנשים, שעה-שעתיים בבוקר מוקדם, או מאוחר בלילה, או בחורף. זה נותן לי איזשהי רגיעה, איזשהי תקווה. שאר הגבולות הולכים וצרים עלינו, גם הגבולות הפנימיים, והים תמיד פתוח. בגלל זה, אגב, אני מעדיף את תל-אביב על-פני ערים אחרות בארץ, היא יושבת ממש על הים."

זה נושא כאוב. "פעם חשבתי שתל-אביב צריכה לחיות עם הפנים אל הים. מאז שזה ככה, במקום שהעיר תקבל את הפנים של הים, הים קיבל את הפנים של תל-אביב. החוף שלה הוא כונונייה מטופת. העיריה בני תה איזה מין טיילת למצעדים, בלי צל, עם סמיכות מטופשת למכוניות. אפשר היה לבנות אותה במפלסים שונים, או לעשות גשר למעלה למכור ניות שהיה יוצר גם צל. גם את המלור

"גם לאונייה עצמה יש מקום ביצירה שלי. היא נתפסת אצלי כאיזה מיקרוקוסמוס, עניין צפוף, גרוטא, אה, שייר מעידן המכונה הראשון. היחס שלי אל הברזל, אל הגרוטאות, הצ'פינג, הצביעה של המתכת – כל אלה באו מהאוניות"

"הפירמידה ההמוכה" בכיכר מלכי ישראל בתל-אביב, עדיין זוכה למתנגדים שלא מבנים אותה.

נות שחסמו לנו את הבריוזה היה אפי שר לבנות אחרת. היתה תוכנית להעמיד אותם אנכית לקו החוף על שובר גלים מיוחד.

"תראי את הישראלי המצוי: אהבת הים שלו זה ללכת לים לאכול תירס, לשחק מטקות, להתחכך בהמון. אני גמרתני עם העניינים האלה. יש היה דבר שאני מכיר, אקסקלוסיבי; לא היות פוגש הרבה אנשים. יש דברים אינטימיים בהם אתה לא מתחלק עם אנשים אחרים. לא באהבת נשים, ולא באהבה בכלל. עד טפה מסויים אתה נותן, ואחר כך זה נשאר ביני וביני עוד משהו. היום אין לי את ההרגשה של הישירות, של האינטימיות. אולי אני סנוב, אבל אני משלם את המחיר בעיבור זה."

לדוגמא – פלטה שיש בה קונוסים, וכשהגל יעלה הוא יידחף לתוך הקורנוס וייגבה, כמו מזרקה טבעית. אני מתכוון להשתמש גם בשריקה של רוח, של גלים. בקיסריה העמדת פסל של שתי מצילות, שכמו בתוך צדף גדול, וכשעומדים ביניהן שומעים את המיית הרוח. אבל זה עדיין לא זה... זה יהיה זה כשהיו לי איזה מיליון דולר להכנס לתוך המים. אני לא יודע אם אני אשים את החלום הזה, אני שים הרי תמיד ימצאו דברים יותר טובים להשקיע בהם את הכסף". אני מצטטת לו מדבריו הוא, לפני כמה שנים: "אם אני קם בבוקר בלי לראות את הים אני נכנס לדיפרסיה", האמנם? – "זה עדיין נכון מבחינה תיאורטית. כשאני רואה את הים אני

רה שלי. היא נתפסת אצלי כאיזה מיקרוקוסמוס, עניין צפוף, גרוטא, שייר מעידן המכונה הראשון. היחס שלי אל הברזל, אל הגרוטאות, הצ'פינג, הצביעה של המתכת – כל אלה באו מהאוניות. את הפסלים הראשונים שלי עשיתי מברזל של אוניות". פה כבר התחלנו לדבר על אומנות. מעניין לראות איך האמן מסתכל על חומרי מציאות דרך ראייה אסתטית יצירתית. אילולא זה, בטח היה סובל פחות מהרבה דברים, בלי ההרגשה שמהו הורס את פני התמונה. לא אלאה אותכם בהשוואה בין הפסלים בנג'קוי ומוז (לא התאפקתי), הרי אמרנו ש"בעיקר ים".

איך גלים

צוללות זעירות לשימוש בחיל

בשנה הבאה תכנסנה לשרות צוללות זעירות. הללו מפותחות ונבנות כעת עפ"י דרישות חיילי חיליהם. לקצינים תותאמה צוללות גם למצב ישיבה. פרטים מאלפים אלה מסר לכתבנו ראש אגף תכנון טווח ארוך (ראה דבר האורך).

מאת מיקי פלינט

תבוטל תוספתיים

החל מהיום תבוטל תוספתיים. במקביל ניתן יהיה עדיין לקבל גזר, תפוחים ואורז חופשי. הדברים אמורים במיוחד לגבי יחידת הצוללות (ראה ידיעה נפרדת).

דבר האורך

כעת, משחבר הקיצוצים מתהפכת מעל ראשנו כלהט החרב המתהפכת, כולנו נדרשים לתת כתף, להטות שכם ולכופף ברך. אולם, דווקא בתקופה קשה והרת אסון זו, עלינו לזכור ביתר שאת את מידת האחריות הרובצת מעלינו כאבן שאין לה הופכין.

רבות נכתב, סופר והוגד אודות ההקבלות בין האורך למידת הטכניקה הגלומה בו.

מעל דפי עיתון מכובד ועתיר כותבים זה אנו פונים לכל הנוגעים והנוגעות בדבר: אנא! אל תקצצו באורך! ותבוא לישראל הנחמה והישועה או כמאמר הפתגם: מעולם לא קוצץ עם ששלט בעצמו.

ברגע האחרון! מחזור נוסף של מוכמיות התחיל

עשרות חיילים וקצינים נשמו לרוחה.

בניית הסטי"לים החדשים באי וודאות

האי שוכן דרומית לאי אפשר. חוקרים רבים סבורים שהוא משתייך מבחינה רעיונית גיאוגרפית לקבוצת האיים הקהויים אילו (או אימא בפי חסרי בינה). פרטים אלה נמסרו לכתבנו עלידי ראש אגף תכנון וביצוע במפקדתיים.

בקשה ותחינה גדולה

מדור זה פונה אל כל קוראיו (שהם בערך חייל וחצי) בדחילו ורחימו לקבלת חומר חדש, שטוטי ובעל ערך. במידה שיש בראשכם הנבוב מעט מן הסלנג, ההברקות ושאר דברים חסרי חשיבות, אנא שילחו אותם אלינו. אנו מבטיחים חגיגית לא לפרסם כלום. ...וזרך אגב, מיישהו מכם רוצה להיות האורך של בייגלים?

מי את אילנה?

באחד מבסיסי חיליהם אישם בחיפה גילינו את אילנה. שמה מתנוסס בגאווה תחת כל עץ רענן ועל כל קיר פנוי (ותפוס) ברחבי הבסיס. אז, לכל דורשי טובתה, מספר הטלפון שגוי.

שירי משוררים (מתוך עזבונו של חייל משוחרר)

ריח מכוונות

שקט. חושך.
דממת הרציף.
לצידי עומד
כמו טמבל, הצ"ף.

מחלה

אכלתי לחם.
שתיתי מים.
אך זה לא עוזר
לבני המעים.

שמירה

הבוקר עולה
אל מול ההר
שמש נוגעת בים הזהב
לפני עיני
חולף לו עכבר
כש...

(וכאן נסתיים השיר, כנראה מחמת עצם המעמד או מחמת הרס"ר).

עוד שיר שמירה

ראשונה, שנייה, שלישית
הכל אותו "שיט".

נפתח קורס טכנאי בקרה

בקרב יפתחו גם הקורסים: טכנאי בחמסין, טכנאי בכפור, טכנאי באביב וטכנאי באימו.

מונחיים

חולהיים - מקטי"ל
חייל בח"י - בא בימים
חיילת בח"י - באה בלילות
חיילת מצטיינת - נשארת

ים של תודות

לכל אלה שעמלו, טרחו, השקיעו
ממרצם, עוודו, הדריכו, ייעצו ונתנו
הסכמתם להחלפת שם המדור
מ"צי"צחוק" ל"אין גלים", לכולם תודה רבה.

תודה מיוחדת לפורום המצומצם של
המטכ"ל ולממשלת ישראל על ההחלטה
האמיצה.

